

Budapest, október 4-én 1874.

American-Pills by Boldt. Boldt egészségi labdaccai vértisztítási labdacok. E labdacok sokszoros alkalmazást és sokszoros magasztalást vívtak ki.

A FRANKLIN-TÁRSULAT magyar irodalmi intézet és könyvnyomda kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4. sz.) az 1875. évre megjelent NAPTÁRAK JEGYZÉKE.

A „Vasárnapi Ujság” kiadó-hivataltába lehet megrendelni: Ellenzéki politikai hetilap. Hetedik évfolyam. A NÉPZÁSZLÓJA megjelen minden szombaton egy nagy negyedréti iven.

Nevezett naptárak már megjelentek és minden könyvtár és könyvkötőnél kaphatók. Őszi idényre! Magyar KOSZORUSOK ALBUMA. Irói élet- és jellemrajzok.

40-dik szám. ELŐFIZETÉSI FÜLTÉTELEK: A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft.

HIRDETÉSEK DIJA: Egy ötször hasznosított petit sor, vagy annak helye egyszeri ígatásnál 15 krajczár, többszöri ígatásnál 10 krajczár.

KOVÁCS JÓZSEF. Egy kitünő orvost és tanárt, az egyetemujonnan választott rektorát mutatjuk meg olvasóinknak.

helyettes tanár, ennek tanszékére hivatott. Egy évi sikeres működés után 1870. márcziusában a gyakorlati sebészet nyilvános rendes tanárává nevezetteti ki, pályázati versenytárs nélkül, minthogy pályázatai őt tartván e tanszékre legmértőbbnek illőnek tartották a visszavonulást.

BUDAPESTI KALAUZ.

AGYAGÁRUK. FÜSZERKERESKEDÉSEK. GYÓGYSZERESZÉK. HIRLAPOK ELADÁSA. BÉLAGYÁRUK. BANK-ÉS VÁLTÓ-ÜZLETEK. BUTOROK. CZIPOÁRUK. DIVAT-S NŐI PIPERE-ÁRUK. FODRÁSZOK. SZÁLLODÁK. TAKARÓPAPIROS. THEA ÉS RHUM. ÜVEGKERESKEDÉS. VARRÓGÉPEK. VÁSZNÁRUK. ZONGORA-RAKTÁRUK.

KOVÁCS JÓZSEF.

Született 1832-ben, Tolna megyében Duna-Földváron, hol elemi iskoláit is végezte. A gimnáziumi tanfolyamot a kegyes rendiek kalocsai gimnáziumában kezdette meg és folytatta 1848-ig, midőn mint hatodik osztályos tanuló beállott honvédek.

letei tanulmányozására Balassát akarta kiküldeni, de ez maga helyett Kovácsot ajánlotta, mint olyant, ki őt teljesen pótolja. Kovácsot már ekkor sokan úgy nézték, mint Balassa utódját. S valóban Kovács mindent elkövetett e jó vélemény megerősítésére. Párisból gazdag tapasztalatokkal tért vissza. E mellett a sebészet több ágában alapos dolgozókat küldött, főleg az »Orvosi Hetilapban, s ezek közül nem egy a külföldi szaklapokba is átment. A szemháj-képzés (blepharoplastik) terén tett nevezetes műtéteinek egész sorozatát közölte nem rég ugyancsak az »Orvosi Hetilap.

A gyakorlati műtő-sebészet hazánkban Balassa alatt emelkedett magasabb, azaz: művészeti színvonalra. Kovács József, mint Balassa tanítványa és utóda, e színvonalat nemcsak megtartotta a pesti egyetemen, sőt egy s más irányban emelte is. Különösen a hólyagkövek műtéte, a stricturák műtői gyógykezelése előbb el nem ért sikermek örvend kóródájában. A hólyagkövetés már Balassa alatt oly sikert mutatott, a minő másutt nem volt tapasztalható, azóta ugyanazon műtét gyógykezelési statisztikájává jutott, az akkorinál még nagyobb terjedelemben üzött közüzások pedig még sehol el nem ért eredményről tesznek tanúságot. Kovács a közüzás műtétét oly mesterileg és biztonságosan végzi, hogy nemcsak tanítványai, hanem olyanok is, a kik e műtétet külföldön másoktól is látták, bámulatra ragadtatnak. Értésüléink szerint Kovács egy ezt tárgyazó nagyobb munkán is dolgozik.

Trefort Agoston közoktatási miniszter őt tavaly külföldre küldötte az egyetemi kóródák tanulmányozása végett, tekintettel a Budapesti építendő sebészeti kóródára. Az ő tanulmányai alapján készítette a miniszter a sebészeti kóródák tervét, melyet az országgyűlés elfogadott, költségvetésével megszavazta s az építés már folyamatban van. Ez új kóródán Kovácsnak bő alkalmat nyílik a magyar sebészet emelésére. Még ifjú férfiú s kitaratása, szorgalma, erélye emléktünk engedi, hogy még sok szép emlékek fogja jelölni pályáját, a melyet oly fényes sikerrel kezdett meg. Minden nyugalmaságát megjellem, szaktudományában körében fardhatatlan kutatásai, biztos keze, szerencsés műtéte, kitűnő előadása mind szabatoság, mind magyarság tekintetében a mi egyetemünkön, különösen az orvosi karban — fájdalom — ritka jelenség, s a vizsgáknál tanúsított lelkiismeretes szigorja mind oly tulajdonok, melyek őt egyetemünk egyik kiválóbb díszévé emelik, s midőn az orvosi kar daczára annak, hogy egyik legfiatalabb rendes tanár, az idén egyetemi rektorrá választotta, nemcsak őt tisztelte meg, hanem egyszerűs mind magát is.

A rabok miséje.

A megyeház kápolnájában
Misést hallgatnak a rabok,
Megrendítő hangon énekelik:
„Uram, tehozzád fordulok!”
Van valami mély és hatalmas
E hangok hullámaiban...
Udvarokon és folyosókon
Meghatva hallgatják sokan.

* Fölölvastott a Kisfaludy-társaság szept. 30-ki gyűlésén.

Hogyan! tehát van vasárnapok
A börtön bús lakóinak?
Zörgethetnek ők is az égen,
Mely a jóknak nyílik ki csak?

A gyermekkor hire, ábrándja
Szívükből még ki nem veszett?
Hisznek még a túlvilágban, hol
Várhatnak új ítéletet?

Az ő szívök is összereszen
A pokol borzalmaira?
Imádkozni tanulnak, kikre
Nem hatott esekelés, ima?

Mért ne tennék! Égi atyjoknak
Mostan is gyermekei ők,
S a gyermeknek szabad térdelni
A megbántott atya előtt.

A világ, mely bünteti őket
S büneikért meg nem bocsát,
Lelkük előtt el nem zárhatja
A végtelen ég kapuját.

Lehet, hogy az érzés, melynek most
Szót keres ajkuk, igazabb,
Mint az, melynek oly könnyen adnak
Kifejezést az igazak.

Tán könnyebbnek érzik majd tőle
Lábukon a bilincseket,
És e perczen tán boldogabbak,
Mint a ki sosem vétkezett!

Dalmady Győző.

Régibb magyar írók esarnoka.

II.

Kármán József.

1769 - 1795.

(Folytatás.)

Bécsből a kifejtett ifjú férfi sok képességgel, sok tapasztalással, bizonyára nem kevés csalódással és nem kevés illúzióval elvezetésével, mindamellett reményekben és vágyakban elég gazdagon tért vissza Magyarországra, hogy a mit eddig csalódások és élvezet és fáradság útján gyűjtött, azt értékesítse. Idehaza akkor nagy izgalomban volt a nemzet, vagyis az a 700,000 nemes, kik a nemzetet alkoták. II. Józsefet, az ő jó szándékából eréd, de rosszul gondolt és végrehajtott terveivel, rendeleteivel együtt csak nemrég tették sirba, hogy ott a tragikailag összetört nemes szív és nagy akarat meggyihenjen. Az 1790. országgyűlés a szelid és mindent ígérő Lipótot koronázta meg. Következett a restauráció, a számított magyar nadrágtól fogva a nemességi adómentesség biztosításáig. De volt valami jobb is ennél, ezen országgyűlés szellemében. Nem csupán a nemesi jogok védelméről, törvénykezésekről és alkotmányról van itt szó. A fenyegetett nemzeti érzés ébred föl, hosszú idő óta most először erősebben, és saját védelméről kezd gondoskodni a jövőre. Kezdik észrevenni, hogy az nem elég magában, hogy a szent koronát Budán őrzik (bár az is igen hasznos és szükséges dolog), de attól még elpusztulhat a nemzet. Miután a nemzet majoritásának a protestánsok ellen két századon keresztül elkövetett bűnét helyre hozták, mely egyike volt a legfontosabb és legsürgetősebb intézkedéseknek; egyéb nemzeti-ségerősítő eszközökről is gondoskodnak. Magyar színészet fölállításáról kezdenek

beszélni, mely egyfelől a nemzet nyelvét mivelje és hangoztassa nyilvánosan az ezrek előtt; másfelől a nemzeti történelem színpadra vitele által multjéért lelkesíteni tanítsa azt a nemzedéket, melyből ez a lelkesítés hiányzott, ép úgy a mult, mint a jövő iránt. Egy magyar tudományos akadémia fölállítása jó szóba, mely kiképezvén a nemzet nyelvét a tudomány körében, magva és első eszköze legyen a nemzet mivelődésének. Hogy mindezek a tervek nem létesültek akkor, s csak évtizedekkel később: annak kevésbé a nemzet volt oka, mint egyéb, jól ismert viszonyok abból az időből.

A fiatal Kármán bizonyára merített lelkesedést ezekből a mozgalmakból, bár saját szívében is ott égett a tettvágy, a kitörni készülő erő, hogy valamit tegyen és használhasson. Ügyvédkedéshez fog Pesten, mely legalább kenyeret ad (habár azt se minden embernek), azonban a léleknek mentől kevesebb táplálékot. A mellett fölkeresi a magyar szellemű, miveltebb társaságokat, melyeknek száma nem volt fölötté nagy akkor Budapesten, kutatja az utat, a módot, az eszközöket, melyek által a hatni akaró lélek nyilatkozatra juthat, emberek után néz, kik a munkában társai lehetnének.

A nemzetre való hatásnak, főként a Kármán helyzetében levő vagyontalan ifjunál, egyetlen eszköze volt akkor: az irodalom. Ő is ezt ragadja meg. Folyóirat kiadására gondol, mely az eddigieknél gazdagabb, változatosabb tartalommal, tisztább izléssel legyen szerkesztve; bátrabb, sőt merészebb hangon szóljon nemzeti és társadalmi hibákról, mint eddigelő magyar hirlap szolt, s a csinos forma és teljesebb szépirodalmi tartalom által megnyerje magának a nő közönséget is. Egy-két segítő társa van a keletkező új vállalatnál; az irodalom terén névtelen ifjú emberek, mint maga a főtervező; s az, a ki legmaradandóbb nevet alkot majd magának közöttük, akkor még csak a debreczeni kollegium körében, s legfőleg egy pár úri ember előtt a hazában volt ismeretes arról, hogy csinos verseket is, az ekkor 20 éves Csokonai tanítja a debreczeni polgárok apró gyermekeit az élet közönséges ismereteire, és vesződik azzal a nagy föladdal, a melylyel egész életén át vesződött, a nélkül, hogy azt megoldani tudta volna, hogy t. i. miként jutassa kéziratban készen levő munkáit nyomtatásban a közönség kezébe. Bizonyára nem kis föladat abban az időben, ha meggondoljuk, hogy még 15 évvel később is Berzsenyi munkái évekig heverték kéziratban kiadó hiánya miatt, s végre is alamizna útján jelentek meg.

De hát ime a terv kész; az aláírási iverket kibocsátják az új folyóiratra, melynek »Uránia« lesz a neve, a fölhívásra mintegy 150 aláíró jelentkezik, s egy ismeretlen (legalább a közönség előtt akkor ismeretlenül hagyott) pártfogó váltig biztatja a szerkesztőt, hogy csak ne csüggedjen, a kiadás hiányzó költségeit majd fedezi ő; s 1794 elején meg is születik az »Uránia«, s elindul bizonytalan útjára, maga Kármán irván neki az ajánló levelet. — »Gyenge leányka, indulj el immár kimért utadon; emlékezzél meg mennyei származásodról. Taníts és igyekezz tetszeni! Légy tiszta és kellemes!« Elég jó ajánló-levél egy folyóiratnak, minden időben.

Itt jelentek meg Kármán ránk maradt dolgozatai, s bizonyára a legjobb részét tevők az Urániának. Innét szedte azokat össze Toldy Ferencz és adta ki a »Nemzeti Könyvtár« 1843-ki 1-ső füzetében. Kéziratban maradt dolgozatainak, — ha voltak ilyenek, — valamint életére világosságot vető magán leveleinek vagy egyes oda vonatkozó adatoknak, többfelé tett kérdéseink daczára sem sikerült nyomába jutnunk. Elveszttek, elpusztultak, feledve lőnek. A ránk maradt művek legnagyobb részben erkölcsi irányu, rövid essayk, elbeszélések, mesék, egy pár idylli rajz, szatirák, allegoriák, epigrammák s egy napló alakjában írt rövid regény. Apró mozaik darabok, melyekre egy szép, kitesztelt, de erejében megfoghatkozott lélek tördelődött szélylyel. Kármán e művekben tisztább izlésű, szélesebb látókört és magasabb fejlettségű író, mint kortársainak csaknem mindenike, s prózája szebb és jobb mindenikénél, Kazinczyt is oda-számítva; érdemes a tanulmányozásra nyelvtörténeti szempontból. E művek közül mi itt hármát emelünk ki: a Nemzet csinosodásáról szóló essayt, a Módi című szatirát s Kármán legbecesebb művét, a kis regényt, Fanni hagyományait. (Folyt. köv.)

Az aradi vérmező.

Ha mind meg akarnók azt a helyet képnél és szövegben örökíteni, a melyet a dicsőség és gyászteljes szabadságharc rövid ideje dicsőséges vagy gyászos hirre juttatott: akkor egy térkép-rajzoló vállalatot kellene indítani s mellé külön folyóiratot magyarázó szöveg számára.

Mai képünk a térkép legstőtebb, leggyászosabb pontját képezné. Nem csatamezőt, melyen a vér és por bemoesolja a zöld fűvet, — nem temetőt, hol elhullott hősök csonka, véres hullái nyugosznak, de egy Golgothát, hol a szent ügy rabbá lett apostolai mártyr halált szenvedtek a bitófán.

Az aradi vérmező ez, hol a kilencz honvédtábornok fölakasztott s a háttérben látszik a bástyafok, melynek rejtett árkában a négy föbelövetett.

Huszonöt éve már a legszomorubb napnak. 1849. évi október 6-ika volt a megfordított ítélet napja, melyen az igazak álltak az ítélőszék előtt s az erény, az igazság szenvedett mártyr halált.

Ez a szomorú nap már be van takarva fátyollal; a megbocsátás, a kiengesztelés fátyolával; azon érzelm, melylyel a hősök e kalváriájához közeledünk, nem többé a boszu s a gyűlölet a végrehajtók iránt, hanem egyedül a kegyelet, a honfiai hála, a rajongó tisztelt és megemlékezés érzete szabadságharcunk féltésére iránt, mely érzet nem bánthat senkit; az a népek joga és legszentebb kötelessége.

... Két negyed mult hatra kora reggel, midőn a várporkoláb Uthyka kivezette Kiss Ernőt, Schweidl Józsefet, Dessewffy Arisztidet és Lázár Vilmost fogházaikból; a négy hős fekete atilla és nadrágban s fehér kesztyűben indult meg a kisérő katonaság között, kik a vár 6-ik számu kapuján kívül az első sánczárokbán állíták föl az áldozatokat egymástól öt-öt lépésnyire. Mindégik hős három katona fegyveresöve elé került; de Kiss Ernő a lővés után még térdelt, mint Hunyadi

László a hóhér csapása után. Még három golyó kelle, hogy a negyedik mártyr elbukjék.

Ezek voltak a golyóra kegyelmezettek; a többi kilencznek a váron kívül, az Új-Aradra vezető úttól balra le mintegy száz ölnyre Biró Imre zsigmondházi bírtokos ur kaszálóján volt föllálítva a kilencz akasztófa; egymástól három lépésnyire.

A kilencz tábornok is elővezettetett, kézen-lábon meglánczolva, s midőn egymást megpillanták, Nagy Sándor jó reggelre kívánt valamennyinek.

Damjanich tört lába miatt paraszt szekerre emelték s szembe ült vele a hóhér (Mayer, Brümből), ki nem rejthető el csodálatát, mily hidegvérrel szívja szivarját a magyar szabadságharc legvitézébb tábornoka.

Az akasztófa alatt nem sok cerimoniát engedtek a végrehajtók. Az ítélet fölölvastott, melynek indokolása hemzsegett az istentelen rágalmaktól s Damjanich nem is áll meg egy közbe ne szóljon.

— A legritább koholmányok ezek, melyek nekünk itt olvasnak.

Azután előlépett a hóhér és megkezdte munkáját.

Mért írjuk le azt a vérfagyaláló jelenetet, mely magát a vezénylő őrnagyot Tichyt, e horvát katonát is annyira meghatotta, hogy hátra vonult megindulását elrejtteni. Az őrkatonaság közül többen ideglázba estek a fájdalmas rázkódástól s maga a hóhér megrendült, mikor Damjanich nyugalommal azt mondá neki: — Össze ne kuszálja szakállamat.

Pölsenberg Ernő volt az első, kit a porkoláb katonai tisztelgessel üdvözölt, hogy a nagy utra kérje: »Ich bitte Herr Hauptmann!« Az osztrák hadseregben viselt rang szerint szólítá Utána következett Török Ignác, — azután Lahner György, — Knezech Károly, — Nagy Sándor József, — gróf Leiningen Weszterburg, a harmincz éves deli hős, ki egyedül viselte honvéd-tábornoki egyenruháját; — utána következett Aulich Lajos, nyolczadiknak Damjanich János és utolsónak gróf Vécsey Károly, kinek a temesvári híres ostromzár miatt jutott ki a keserves sors, nyolcz dicső bajtársát halva látni a bitón — halála utolsó perczében. Talán ez a rettenetes utolsó benyomás volt oka, hogy Vécsey szívét, egy perczre függése után, a hóhér még dobogni érezte.

Maga a nap elburkolozott e látvány előtt, melynek a megrémült hazafiak, Arad és környéke lakói közül csak az a pár új-aradi paraszt volt szemtanuja, kik az akasztófa alatt a sirokat megásták; meg távolról az a néhány aradi lakos, kik néhány csónakkal átjutott a Maroson, miután a lövések után híre futott, hogy a vár körül valami rendkívüli történik. Ezek is csak a part mögött látták a szívszakasztó jelenetet s a zokogásnál egyéb fegyverük nem volt, — nem lehetett.

A rémuralom éveiben a helyet látogatni senki sem merte, s midőn a hatvanas évek szabadabb aerájában némi honvéd-emlékek és hangosabban nyilvánuló emlékezések is napirendre kerültek, folyton sok keresője volt a kivégzés tulajdonképeni helyének. Bizonyosan senki sem emlékezett. Az egyetlen utmutató volt az országutat átfuró köhid, melytől mintegy száz ölnyre kelle a helynek lenni.

Jel még semmi nem volt ott. Végre az aradi honvéd-egylet alakulta után több öreg szemtanu személyes kalauzolása mellett megállapított a bitófa helye s egy emlékkő tetézet oda, melyen a rövid magyarázat: »1849. október 6-ika« minden Demoszthenesnél világosabban elbeszéli a szomorú hely történetét.

Ez emlékkőre valami elvetemült gazember saját nevét ráfaragta az idén, s miután ezen rét vízárados s az iszap már féligmeddig be is temette a négyszögkövet, az aradi honvéd-egylet a közelgő huszonöt éves emlék-ünnepélyre egy 7—8 lábnyi magas oszlopot emeltet a vérmező fölé, alkalmas fölírassal.

Jelenleg e helyen egyetlen hulla sincs. Damjanich, Lahner, Vécsey és Leiningen hullát a hóhér még aznap, a bitóról történt levétel után gazdag váltásdíjért kiszolgáltatta; majd másnap Kiss Ernőt is; a többi is elvitetett később innét, s ma e hely nem temető többé, hanem csak Golgotha, melyen az igazság dicső harcossai az akasztófa a keresztfa mellé emelték.

Az országutatól járt ut vezet le a vérmezőhöz; mert egy Aradra jövő idegen sem kerül el a gyászhelyet, Arad e legszomorubb nevezetességét.

Most egy magas gúla-szerű kömlék fogja a helyet mutatni az utasnak s Biró Imre földbirtokos ur kegyeletétől indítva mintegy husz négyszögölnyi területet föl-szántatlanul hagy e helyen, hogy a mezei virágok ezre díszítse és takarja be a bitó-fák helyét, mely fölött a kiengesztelés angyala lebeg.

Végül meg kell említenem Biedermann aradi várparancsnok és báró Scudier temesvári főparancsnok urak előző-kenységét, melyet az új emlékkő fölállítására körül tanusítottak.

Miután az emlék fölállítását építéssel van összekötve, a honvéd-egylet bejelentte ezt az aradi várparancsnoknak, mert a hely a várterületbe esik. A parancsnok ur a legelőzékenyebben azonnal sürgöny-levelet menesztett báró Scudierhez az engedély iránt, ki rögtön telegramm útján rendelkezett s már két napra a megkeresés után Biedermann parancsnok ur udvariasan tudatá a honvéd-egylet, miszerint az emléket minden akadály nélkül fölállíthatják.

Az emlékkő az október 6-ikán Aradon tartandó országos honvéd-gyűlés alkalmával lesz föl-szentelve és leleplezve.

Varga János.

Az északi sarkvidéken.

I.

Az utazás veszélyei.

„Ama futólagos tudósításokból,“ — írja egy bécsi lap, — melyek a mi északsarki expedíciókról érkeztek, mind jobban-jobban ismereni tanuljuk ama borzasztó furdalmakat és veszélyeket, a melyeknek az expedíció tagjai a magas északon ki voltak téve. A korábbi expedíciók közül talán egy sem tűrt és állott ki hasonlókat. A „Hansa“ legénysége (a második német sarkexpedíció alkalmával), mely 1871-ben egy jégdarabra menekült s három hónapig bolyongott ide s tova a Jeges-tengeren, bizonyára iszonyu megpróbáltatásnak volt alávetve; de arra mégsem volt kényserülve, hogy lételeért s megszabadulásáért mindennap erejének legnagyobb megfeszítésével küzdjön; ellenkezőleg napokig, sőt hetekig teljesen védtelenül kellett rémitő sorsának, mint valami elháríthatatlan végzetnek magát megadni. A meddig a „Teggethoff“ a jég közé volt fagyva,

legénységének éjjel-nappal jéghegyekkel kellett harcokolnia, melyek a hajót szétzúzással fenyegették. Erről a „jégmunkáról“ ez ember fölötti fáradságról a jármű belsejében és körülte, hogy annak hol egyik, hol másik oldalán könnyebbülést szerezhessenek, még a legélénkebb képzelem is alig képes magának kellő fogalmat szerezni. De mindez voltaképpen csak elővizsgálat volt ama kimondhatatlan vesződésekhöz, a melyeket a hajó elhagyása után

zasztó kétségbeesést leküzdje. „Visszavonulásunk két első hónapja igen szomorú volt!“ — mondá egyszer dr. Kepes hazánkfiá, s a fentebb elmondottakból elképzelhető, hogy ezek az egyszerű szavak voltaképpen mi mindent jelenthetnek.

Az imént nagyjában vázolt küzdelmeken, több-kevesebb változással, mindazon sarkvidéki expedíciók tagjainak keresztül kellett és kell menniök, a melyeknek hajóit a jég bizony-

székekkel voltak kénytelenek utat törni maguknak. Hogy e vigasztalan munka mellett, a könnyörtelen természet ellen folytatott eme kétségbeesett küzdelemben honnan merített a legénység elég kitartást s hogyan volt képes csónakait mégis megmenteni, a fáradságot és betegeteket magával vinni, még mindig oly titok, melyet képzeld tehetőségünk is alig tud magának megmagyarázni. Kísértsük meg csak elképzelni, hogy minök lehetnek a jégképződés viszo-

AZ ÉSZAKI SARKVIDÉKEN: Átkelés csónakkal a jéghegyek között.

voltak kénytelenek kiállani. Ez első küzdelmek a jéggel és a jéghegyek által képezett falakkal heteken át sikertelenek voltak; páratlan sisyphusi munka volt az, melyet mindennap újból kellett kezdeni, ha a legénység a minden oldalról fenyegető halál torkába önként nem akart rohanni. Itt már nem csupán a fizikai erő és kitartás vétetett igénybe, hanem még inkább a lelki erő és ellenállási képesség is, hogy az ellankadt testet mindannyiszor újra éleszsze s a szívekben mindegyre fölmerülő sötét, bor-

tan tartamu, néha hihetőleg örökös fogságra vetette. Onnan is elképzelhető egy ilyen csónak- és szánutazás borzasztósága, hogy például az osztrák-magyar expedíció emberei a visszavonulás két első havában csak hat mérföldet tudtak hátra hagyni. Voltak oly napok, melyeken alig haladhattak két-háromszáz lépésnyire! Legyőzhetetlen jég- és hótömegek állták útjukat s egy kedvezőtlen déli szél a jégdarabot, melyen dolgoztak, mindig észak felé sodorta vissza ellenállhatatlanul. Vasrudakkal és fej-

nyai és arányai a magas északon, s milyen ott az életmód, az elemek hatalma és az égalj mostohasága!

Annak, ki egy ilyen utazásra szánja el magát, sok, szívós és kitartó bátorságra és lelki erőre van szüksége, mert szüntelenül és minden oldalról kérérlhetetlen halál fenyegeti és folytonosan oly irtóztató helyzetben s oly izgatott lelki állapotban van, melynél iszonyubbhat képzelni sem lehetne. Átázva és fázva s folytonosan újabb viziömegek által végig öntve s a

mellett oly légmérsékletnek téve ki, a mely a vizet rajta egy perc alatt jéggé merevíti, örökös a legfárasztóbb tevékenységre van kényszerítve, mert csupán ily módon ellensúlyozhatja testi melegével a kegyetlen fagy halálos hatását.

De nem csupán a hideg, hanem még más ellenségek is leskelődnek rá oly megátalkodott ravaszággal, melyről fogalmuk is alig lehet. A láthatárt napokig átláthatatlan sűrű köd lepi el minden irányban. Hogy találhassa meg a rész utazó az igazi ösvényt ilyenkor, mikor az ég csillagaitól nem kérhet tanácsot? Fényesen lobogó jeltűket gyújt, hogy azokkal utját bevilágíthassa, de csupán a fehéren hullámzó nagy ködöt látja, mely hajóját meszszire látszó dícsfényrel veszi körül, míg egyszer aztán halálhozó közelemben tűnnek föl előtte a sziklás part előfokai, úgy hogy ha hajója rögtön abban a pillanatban nem talál engedelmességet a kormány-gépezetnek, menthetetlenül hajótörést kell szenvednie. Hát ha még vihar is járul a már meglevő veszélyekhez!

Egy vihar a sarkvidéki oceánban a legborzasztóbb csapás, a mely az utazókat ott érheti. Ott nem állandó, régóta meghatározott

és a tengeri abroszokon is pontosan megjelölt fekvésű sziklazátonyok leskelődnek a hajóra, pedig ezek is elég félelmesek, hanem ide s tova mozgó sziklák, melyek sokkal veszélyesebbek, mint a szilárdan állók, mert az ember sohasem

bőszült tenger háborgó kebelén, mint a legkönnyebb hópelyhek a lázongó levegőben.

Ha ezek a jégtömbök csak egy középszerű ház nagyságával bírnak, még hagyján! a megszabadulás reménye és lehetősége nincs teljesen

kizárva; úgy de azok a jégdarabok többnyire valóságos apró szigetek, a melyek a hajó terjedelmét háromszoroson, sőt négyszeresen is túlhaladják. A vihar e jégszigeteket roppant erővel zúdítja egymás ellen, úgy hogy ezer darabba hullanak szét. A fölkorbaesott hullámok e jégdarabokat toronymagasságnyra halmozzák föl egymás tetejére s egyik a másikat a tenger színe alá nyomja le; mikor aztán egy nagyobb jégtömeg a víz alól, minthogy a viznél jóval könnyebb, ismét föl bukkan, vállára veszi a kisebbeket s magasan kiemeli a tenger tükreéből; az így föl emelt jégtömeg a legesekélyebb félrehajlásra rögtön aláomlik s estében óriási sósvizhullámokat korbácsol föl

maga körül, melyek a közellevő hajót egészen elborítják, vagy pedig valamelyik közel eső jéghegyhez csapják azt. Így is, úgy is veszedelem környékezi a legerősebb járművet is.

Azonban a hajó, ha tán a fentebb leirt veszélyeket haj nélkül kiállotta is, a sarkvidéki

AZ ÉSZAKI SARKVIDÉKEN: Felfordult szán.

tudhatja, hogy merről várja őket és mikor találkozik velök. A vihar ezrével gyűjti össze a hajó körül a jégdarabokat, melyek ott keringenek és táncolnak körülte, a szelektől hópelyhekként ide s tova korbácsoltatva, mert azok még könnyebb játékszert képeznek a neki

AZ ARADI VÉRTANUK KIVÉGEZTETÉSI HELYE.

egyebet, sem többet, nem is mondhatok: a ki egyszer a Nautilusra jött, az azt élve el nem hagyhatja többé."

— „Utolsó szava ez, uram?"

— „Tökéletesen."

— „De tudja-e, hogy még a börtönbe zárt rabnak is megvan a természettől az a joga, hogy megszabadulását kérje a fejtől."

— „Nos? Megtiltottam-e ezt önöknek? Kivántam-e esküjüket, becsületszavakat, vagy csak egyszerű ígéretüket is, hogy meg nem szöknek? Önök semmi sem köti a Nautilushoz, csak az innen való menekülés teljes lehetősége."

— „De uram —"

— „Szükségszerűen e meddő vitaközlést tanár ur. Én kimondtam utolsó szavamat. S azt is utoljára. Ha még egyszer e tárgyat előhozna ön, nem lennék abban a helyzetben, hogy csak ki is hallgassam." Ezzel udvariasan búcsút intett fejével s irományaihoz fordult.

Midőn Aronax épen távozni akart, ismét megszólította: „Nézze uram —" mondá — „itt van egy iromány, több nyelven írva. Ez életem története, tanulmányaim s tapasztalásaim összege a tengerről; s ha isten engedi, nem akarom, hogy ez elveszzen velem. Vizmentes és el nem süllyedhet edénybe fogom zárni s az utolsó, a ki a Nautiluson levők közül életben marad, a tengerbe fogja hajítani. A tenger, a hova szeszélye tartja, magával viendi. Akartam, hogy ezt ön is tudja; s most nem tartóztatom tovább."

E naptól kezdve még feszültebb lön a három idegen helyzete a Nautiluson.

— „Most legalább tudjuk," — mondá Ned Land — „hogy ettől az embertől nem várhatunk semmit. Magunk erején kell megszabadulnunk. A Nautilus Long-Islandhoz közeledik; mihelyt az alkalmas perc megérkezik: meg fogunk szökni."

Az ég és a tenger azonban napról napra fenyegetőbb arcot öltött. A legnagyobb vihar előjelei mutatkoztak. A légkör fehéres szürke, tejszíni volt. A tenger óriási hullámokat vetett, mint a fővő víz, egy roppant üstben, úgy buzogott. A madarak csoportjait a szél szétszórta, csak a viharhadár küzdött még vele. A légsúlymérés tetemesen alacsony s a gőzkör rendkívüli feszültségét mutatta. A levegő tele volt villanyossággal. Látszott, hogy a kitérés közel van.

Május 18-án ki is tört a vihar, épen mikor a Nautilus a Long-Island hosszában haladott fölfele, a new-yorki szorosától alig néhány tengeri mérföldnyire. Nemo kapitány nem látszott a vihart kerülni akarni, mert a helyett, hogy a mélységekben keresne biztos és könnyű menedéket előle, a felszínen uszatta a Nautilus. Megfoghatatlan szélelyből kiült a hajó gerinczére, a fedélzetre; s hogy a borzasztó erejű déli szél, s a hajón átsapó rengeteg hullámok le ne sodorhassák, hajókötellekkel kikötötte oda magát. A vihar nagyszerűsége volt-e bámulatosabb, vagy ez emberé, a ki szembe mert szállani vele?

A mélyen alágerezkedő sötét felhők óriási szárnya söpörte a tenger színeit. A Nautilus, mint a labdát dobálták a hullámok, majd feloldatra fektették, majd hegyével csaknem függőlegesen állították föl.

Öt óra felé felhőszakadásszerű eső kezdődött, de sem a szél, sem a tengert nem csön-desítette le. A vihar rohamra másodpercenként negyvenöt méternyi gyorsaságot ért el. Ily erejű vihar a szárazon kőházakat dönt el, s husszonnégy fontos ágyukat mozdit ki a helyéből. Csak hogy ily vihar a szárazon még sokkal ritkább mint a tengeren. De a Nautilus e viharban is igazolta az egykori gépészmérnök szavát, a ki azt mondotta: „egy jó alkutató hajó minden viharral dacol." Ha közikla lett volna, mely ellenálljon: a vihar eltört volna. E vas hajó engedett s nem lön bántalma.

A vihar az éj közelségével még erősöbült. Távolságban egy nagy árbocosa hajó látszott, mely a tenger dühével nehezen küzdött; vitorlái mind le voltak szedve.

Este tíz óraker az egész ég tűzben állott. A sötét égboltozatot villámok szaladgáló csikjai tarkították. A többiek alig bírták azok vakító fényét kiállani, de Nemo kapitány szembe nézett velök, s üdülve szitta magába a vihar lehelletét. A mennydörgések egymást követő moraja összefolyva töltötte be a légkört s az erős csattanástól a távol elhaló morajig minden hang összeolvadt a vihar zongoráján. A Nautilus vas bordái magukba szedték a villanyosságot a légből, s mikor egyszer a vihar fölemelte a hajót, hogy orrán levő aczelsarkantyúja magasan kiemelkedett mint egy villámfogó, látszott a mint a villanyszikrák pattogtak bele. Nemo kapitány, mintha magához méltó hősi halál után áhítozott volna, nem távozott a fedélzetről.

Csak éjjel után oldoztatta föl magát s ment le szobájába. Azonnal bezáratta a fedélzet vas ajtaját s parancsot adott a tenger mélyébe szállásra. A viztartók gyorsan megtelek az abban a mértékben süllyedt a hajó mélyebbre és mélyebbre. Ötven méternyi mélységben már nem volt érezhető a felszínen dühöngő vihar.

Ott a tenger csöndes volt, mintha méla holdvilág ringatóznék az álmodozó hullámokon.

(Folyt. követt.)

UTAZÁS A TENGER ALATT: Nemo kapitány a viharban.

Egyveleg.

„Miből áll az üstökös?" Az „Athenaeum" czimű londoni lap, tudományos rovatában, azt állítja „hogy Seechi atya (a híres római csillagász) Coggia üstökösét a szinkopelemző távcső (spektroszkop) segítségével megvizsgálván, úgy találta, miszerint annak sugarai főleg szénenytől és szénenyéltől kibocsátott fényből állanak." Mint mondják, Moigno apát (egy másik nagy hírű csillagász) elmosolyodott e vizsgálódás eredményének hallatára s így kiáltott volna föl: „Hiszen akkor az üstökös nem egyéb, mint egy illó állapotban levő óriási gyémánt darab."

— **Elszabadult gőzmozdony.** Francia lapokban érdekes tudósítás vesztik egy gőzmozdony éjjeli utazásáról. A vasárnap és hétfő közti éjjel a Reimsből Soissons-on át Párisba rendszeren 12 óra 45 perczkor induló vonat csak később indulhatott. A késedelem oka a következő: Valamennyi nagyobb vasuti állomáson van egy hálósodba, hol a fűtők és gépészek a különböző vonatok indulása közt lévő szabad idejükben szoktak fekdülni. Ez idő alatt a munkások, kiknek meg van tiltva a gépekhez hozzányulni, a tüzet meggyújtják vagy csak élesztik. E munkások egyike vasárnap Soissons-ban a gőzmozdonyon állott és

észrevette, hogy a mozdonyban nincs víz. A tilalom daczára tehát ő maga indította a mozdonyt a szivattyúhoz. Nemsokára azonban belátta, hogy nem bír a mozdonyon. Egyik emeltyű, a melyet nem zárt le, nagy szibajjal működni kezdett és a szerencsétlen munkást levette, örül futásban tova iramodott Reims felé. Szerencsétlenségére épen azon síneken haladt, melyeken a Reimsből ugyanazon időben indulandó vonat volt menendő. Azonnal táviratot menesztettek valamennyi állomásfőnökhöz és a vonat indulását Reimsből elhalasztották. Eközben a megszabadult mozdony nagy sebességgel futott tovább, míg Bainsé állomásra ért, hol a vas-pályagazgatóság már megtette a kellő intézkedéseket a mozdony föltartoztatására. A váltót akként igazították, hogy a mozdony egy másik sínhálózatra tért át, hol aztán földtöltésnek kell nekimenie. Hogy a mozdony kitérjen újából, fátalpakat és földdel töltött szakokat tettek utjába, hogy a lőkés ereje gyengitessék. Minden úgy történt, mint remélték; a mozdony óriási gyorsasággal az utjába tett akadályokban megtörött, és így minden szerencsétlenségnek eleje vétetett.

— **A Parnassuson.** Dr. Schliemann az „Allg. Ztg."-ban a következőket írja Görögországból: A Parnassus megmászása a folytonos emelkedés miatt fokozatosan nehezebb, különösen azon ponttól kezdve, hol a fenyűerdő megszűnik és meredek sziklákra kell tovább hatolni. Havat nagy mennyiségben találunk, azonban csak a hegynyilásokban és csak 6000 lábnyi magasságban. Többszörös eltevédes után este 9 óraker a legmagasabban fekvő pásztoroknyhók egyikéhez értünk, hol, főleg tisztasági szempontból a szabad ég alatt töltöttük az éjjelt. Delphiben reggel 32° R. melegünk volt, míg este hőmérőnk csak 4 fokot mutatott. Daczára a nem épen kedvező hőmérséki foknak, takaróinkba csomagolva kitűnően aludtunk a hideg földön. Éjjeli 2 óraker az öszvérek már vártak reánk és mi tovább folytattuk az utat; azonban csak 3 1/2 óráig lovagolhattunk és az öszvéreket Lykeri alján (ez a legmagasabb csúcs) kellett hagynunk és közel-lábbal kapaszkodni föl e hegyre. Pont öt óraker értünk a hegy csúcsára és mintegy üdvözlésünkre ép akkor kelt föl a nap teljes pompájában. A gyönyörű látvány, mely szemünk elé tárult, bőven kárpótolta a kiállott iszonyú szenvedéseket. Keletről Bóotia zöld rétjei és mezői, a Kopais-tó, az Euboea sziget és az aegai tenger szigeteivel tündt elő; északról az Othrys és Oeta heglánczolatai, az Olympus, Ossa, Pelion és Athos; délről a főnsík, a pleistos-i hegyhasadék, mely elrejt Delphi-t, Krissa szép síksága, a cirrha-i és antichirra-i tengeröblök és a Helikon gyönyörű heglánczolata, a korinthusi és akrokorinthusi tengeröblök, a meredeken a tengerbe nyuló achaja-i hegyek, az ezeken túl magasló arkádiai hegyek, s a háttérben az óriási Taygetos társultak szemünk elé. Nyugatról Lokris, Aetolia és Akarnania hegyescsúcai, mögöttük az adriai tenger bilincselte le a szemet. — A Parnassus ezen csúcsán csak egy-

féle növényt találtam, rövid, vastag levelekkel; de már a Lykeri alján 6 különféle fajta tenyész, s ezekből a juhtenyésztés a hegyeségen igen jutalmazó, úgy hogy vannak pásztorok, kiknek 2000 juv, tehát majd 30,000 drachma, vagyis 5700 tallér van birtokukban. A levegő itt igen egészséges, valamennyi pásztor piros pozsgás arczu, mit keletben különben nem lehet találni. A nők rendszeren igen kezdetleges szerkezetű rokkát visznek magukkal és üljenek, álljanak vagy menjenek bár, de folytonosan gyapotot fonnak."

— **Nevezetes fölfedezés.** Egy Fitzky nevű orosz tudós közelebből a világra orvosi társulat egyik ülésén érdekes fölfedezést tartott, melyben azt állítja, hogy a kigyóméreg a leghatásosabb ellenszere a veszettségnek. Hat veszett kutyát oltott be ő maga kigyóméreggel s a gyógyulás teljes volt. Utolsó kísérletét egy nőn vitte végbe, kit előbb mérges kigyó, később egy veszett kutyája harapott meg, de a világon semmi egyéb baja nem lett, mint hogy csupán a marási sebekből eredő fájdalmat kellett szenvednie. Fitzky ebből azt következteti, hogy a kigyóméreg és veszett kutyák mérge közt épen oly ellenhatás létezik, mint a himlóméreg és himlőoltóanyag közt.

A sarkvidéki utazások haszna.

Mikor ama roppant fáradsalmakról, szenvedésekről és veszélyekről olvasunk, melyekkel a sarkvidéki fölfedező vállalatok elszánt derék tagjainak meg kellett küzdeniök, gondolataink közül akarunk ellenére is előtérbe lép az a kérdés, hogy tulajdonképen mindez miért történik? Van-e, avagy legalább is lesz-e ez életkockázatos kísérleteknek valami gyakorlati haszna? És ha igen, a közéletnek vagy tudományosságunk melyik terén fogja értékesíteni az emberiség a netalán elérendő eredményeket?...

Volt idő, mikor e kérdésekre oly feleletet adhattak, mely az emberiség jó nagy részét, az üzletvilágot, kielégíthette. Azt mondták, hogy az északsarkvidéki utazók az úgynevezett „Észak-nyugoti átjárót" (Northwest-Passage) keresik, melynek föltalálása mind Európát, mind Amerikát közelebb hozná a gazdag Indiához. Ezt az átjárót 1850-ben M'Clure csakugyan föl is fedezte, csak hogy biz' az nem igen felelt meg a hozzá kötött várakozásnak. Bár Észak-Amerika északi partján túl három ilyen átjáró létezéséről is van biztos tudomásunk, azok magas fekvésük és rideg égaljok miatt, mint megbízható kereskedelmi utak, teljesen használhatatlanok, mert nemcsak hogy az év legnagyobb részén, hanem néha éveken, sőt évtizedeken át is folytonosan be vannak fagyva, s mikor a jég nagy ritkán kissé fölenged, akkor meg az uszó jéghegyek teszik az ottani utazást nemcsak bátorságtalanná, hanem teljesen lehetetlenné is. E szép álom tehát, mely annyi évszázadon át szolgált ösztönül az északi sark vidékére indított mérész vállalatoknak, szétfoszott anélkül, hogy a hozzá kötött várakozást kielégíthette volna.

Később, az általános tudományosság és műveltség emelkedésével, háttérbe szorítván a csupán anyagi czélok hajhászátát, az északsark expedíciók lassanként egészen a tudományok előbbre vitelének szolgálatába szegődtek és nagyszerű föladatokat ez idő óta nemes buzgósággal igyekeztek minél kielégítőbben megoldani. Hogy mily szép, mily magasztos ez a föladat és annak sikeres megoldása mily megbecsülhetetlen hasznossal fog járni a tudomány majd minden ágára nézve, az alább következő — bár rövidre vont — vázlatból is eléggé ki fog tűnni.

A sarkvidéki s különösen az északi sarkvidéki expedíciók által már elért s még ezután elérhető s bizonyára el is érendő eredmények haszna általános tudományos szempontból épen oly számos és sokféle, mint a mely terjedelmes az a terület, a mely még fölfedeztetésre és átkutatásra vár. Könnyen be lehet bizonyítani, hogy egy akkora ismeretlen földdarab átvizsgálása és megismerése még eddigelé a föld kerekességének bármelyik részén is számos gyakorlati s még számosabb tudományos értékű fölfedezéssel jutalmazza a reá fordított fáradságot, s minthogy matematikailag be van bizonyítva, hogy az északi sark körül még nagy terjedelmű ismeretlen földdarab létezik, bátran állíthatjuk, hogy annak fölfedeztetése és megismeretése nagy összeggel fog járulni az emberi tudományok tőkéhez. Továbbá nem szabad felednünk, hogy az ismeretlen sarkvidék, igen sok és fontos tekintetben, a többi tájakétól teljesen különböző sajátlagos jel-

legekkel bír, és így másuttalig föltalálható alkalmat nyújt a földfelület nem ismert állapotának és az ott egészen különös és rendkívüli körülmények közt látható természeti tüneményeknek tanulmányozására. Teljesen bizonyosnak tekinthetjük, hogy azon a vidéken a tudományok minden ágában olyan fölfedezéseket lehetne tenni, a melyekről most még fogalmunk is alig lehet.

A földrajz terén rendkívüli fontossága és érdekessége talány fejteték meg azért, ha Grönland teljes körülhajozását végre lehetne hajtani, és így e titokszertű földdarab északi partjainak terjedelme és természete iránt végre tisztába jöhetnénk; átvizsgálók annak nyugot felé ma még nem is sejtethő távolságra terjedő részét s fölfedező a szárazföld és tenger viszonyait e nagy félsziget (vagy sziget?) amaz ismeretlen részében, s talán még az északi sarkig is eljuthatnánk.

Egy oly északsark expedíció, mely figyelmét a tudományok minden ágára kiterjeszti, a világtengerek vizrajzi (hydrographiai) viszonyainak ismeretét is nagyban elősegítheti. Mert az ismeretlen tengerek vizrajzának ismerete nélkül a különböző tengeráramlatokkal sem lehetünk teljesen tisztában, pedig az roppant fontossága a hajózásra nézve. A tengeráramlatok általános rendszeréről meglevő ismereteink tökéletlenek maradnak mindaddig, a míg az ismeretlen tengerreszek áramlatait, azoknak különböző mélységeken tapasztalható hőmérsékét s természeti alkátát nem ismerjük.

A lehető legmagasabb szélességi fokok alatt véghez viendő inga-észleletek lényeges szolgálatakat tennének a földmérésnél (geodaesia), mert mind azok az adatok, melyekből most meglevő matematikai föllájtottuk, mind pedig azok az eszközök, melyek ez elmélet helyességének bizonyítására szolgálnának, tökéletlenek lesznek mindaddig, a míg a nehézkedési erő belterjességét és irányát biztos tapasztalatok megélvél meg nem határozzuk; már pedig az ily szerű észlelések megtételére különösen az északi sark és közvetlen környéke lenne a legalkalmasabb hely.

A hőmérséklet, légköri nyomás és az uralkodó szelek megfigyelése, tekintettel a légáramlatokra, eme nagyon magas szélességi fokok alatt, a légtüneménytant (meteorologia) gazdagítaná igen fontos fölfedezésekkel. A légtüneménytan jelen állása a föld légkörében létező mozgásoknak sokkal behatóbb tanulmányozását igényli, mint a hogy az eddig történetelt. Európa égalja nem csekély mérvben a sarki terület légköri állapotától függ, a hol a szerföltött alacsony hőmérsékek kifejlődése szükségképen a légnyomásban is megfelelő változásokat idéz elő, s más oly légköri zavarokat, melyeknek hatása messze a mérsékelt földvön is megérezhető. E tünemények kielégítő megismeretése céljából mulhatatlanul szükséges az északi sarkvidékeknek s az ottani légköri változásoknak kimerítő, szabatos ismerete, a mely annak saját földrésztünk s általában véve az egész föld légtüneményeit és időjárását érthetőbbé s talán előre is megjósolhatóvá tenné.

A delejesség s főleg a légköri villanyosság tüneményeinek minél terjedelmesebb észlelése és megismerése a

sarkok közelében hasonlóképen kiválóan érdekes és fontos lenne a tudomány emez ágaira nézve, s általán véve a természettudományok bármely szakában legtöbb haszonnal járó vizsgálódásokat épen a sarkok környékén lehetne tenni, hol a legtöbb természeti erő a maga teljes erősségében működik.

A sarki fényeket, bolygónk e valóban legnagyobb szerű természeti tüneményeit, alacsonyabb szélességi fokok alatt úgy szólva teljes lehetetlenség tanulmányozni, pedig a szinkopelemzés (spectral-analysis) mostani fejlettsége kitűnő módokat és eszközöket nyújt az e tüneménynél tevékeny vegyi elemek fölismerhetésére. Talán mondanunk is fölösleges, hogy e szép tüneményt szintén csak a sarkok közelében vehetnők tüzetes vizsgálás alá. Sőt még a nap természeti alkátát is sokkal könnyebben fölismerhetnők a sarki tájakon.

A sarkvidékek földtani (geologiai) viszonyainak bővebb tanulmányozása szintén jelentékeny tudományos és anyagi haszonnal járna. Az igazi ősvilági szénképződés létezésével már úgy a hogy tisztában volnánk, de annak földgömbünkön való kiterjedését s főleg ama növényi és állati alkatrészeket, a melyekből az előállott, még korántsem ismerjük eléggé. A földtani vizsgálódások az ismeretlen sarkvidékek roppant területén bizonyára fényt derítenének a miocén korszakbeli növénytenyészet földrajzi elterjedésére, úgy szintén annak a korábbi és későbbi vírányhoz való viszonyára is; továbbá megismerhetnők a földnek a rég letűnt földtani korszakokban átélt fokozatos fejlődését. Tudva van, hogy Grönlandot a miocén korszakban mily nagyszerű, buja növényzet borította; e szép növénytenyészet nyomait bizonyára más sarki tájakon is föltalálhatnók, s még számtalan sok, eddigelé ismeretlen ásatag (fossil) növényfajt lehetne ott fölfedezni. Sok haszonnal járna még az ottani jéghegyek (jégnek, glätscherek) magasságának és irányának, úgy szintén ama sokszerű hatásnak tüzetes tanulmányozása is, melyet a szerföltött nagy hideg a sziklákra gyakorolni szokott, főleg miután tudjuk, hogy mily nagy szerepet játszott a hideg az utolsó földtani korszakokban, kivált az úgynevezett jégkorszakban, földünk jelenlegi arczatának létrehozásánál. A grönlandi kontinens ásványtani viszonyai is megérdemelnék a tanulmányozás fáradságát.

A sarkvidékek növényzete, dr. Hooker véleménye szerint, nagy fényt derítene a növényeknek a föld felületén való földrajzi elterjedésére. Grönland víránya, bár a lehető legszerényebb, annyi különösséget mutathat föl, hogy a növénytan kedvelői roppant sok érdekest várnak közelebbi megvizsgálásából. Mint említettük, igen érdekes volna tudni azt is, hogy Grönland, a Spitzbergák és a mai északi tájak egykor gyönyörű és magas szervezeti növényzete meddig terjedett a sarkok felé, miből egyszersmind tudomást szerezhetünk arról is, hogy vajjon földünk helyzete saját tengelyéhez és pályájához, valamint a naphoz is ama rég letűnt földtani korszakokban nem volt-e más, mint jelenleg, vagy e régiebb korszakok magasabb hőmérsékét csakugyan földünknek a mostaninál csekélyebb mérvű kihűlése okozta-e?

Az állattan terén szintén hatalmas eredményeket várhatunk a sarkvidékek

kimerítő átkutatásából. Tudjuk, hogy a sarki tengerek csak úgy hemzsegnek a legcsodásabb szervezett állati élettel s különösen a legalsóbb szervezettek: puhányok, ázalagok, szivacsok és burányok (korallak) vannak ott gazdagon képviselve. A nagyobbakról és legnagyobbakról: ezetekről, czápákról, tengeri bonyokról, tengerikuttyákról, jeges medvékről, rókákról s ezeknek sokféle fajairól, mint általában ismertekről nem is szólunk, de a tenger-mélyi állattenyésztet bizonyára eddig még nem is sejtett csodákat rejt magában. Az állatok s különösen a madarak vándorlásának a vidéken való tanulmányozása is meglepő fölfedezésekre vezetne. Ére csak egy példát akarunk fölhozni. Már Newton tanárnak föltűnt, hogy egy északimadár faj, a Finga Canutus, nyáron át oly messzire hatol föl a sark felé, hova ember még soha sem jutott és kotlásának helye teljesen ismeretlen. E tényből, valamint más madár fajok példájából is azt következtethetjük, hogy valahol a magas északon, a sark közelében sokkal szelidebb égálnak kell lenni, mint a melyet a madarak délen találhatnak (már t. i. asarkvidékek déli részében) s már csak a körülmény is megérdeklődik, hogy a sark közvetlen környékének éghajlati viszonyait megismerni törekedjünk.

Vége a sarki tájakról eddig szerzett ismereteink ama következtetésre jogosítanak bennünket, hogy Grönland ismeretlen részeinek fölfedezése a néprajz terén is gazdag vívmányokat eredményezne. Valószínűleg fény derülne amaz északi törzsek titokszerte vándorlására, melyeknek nyomai a zordon Parry-csoport majd minden öblében és elfoka körül föltalálhatók, valamint a Smith-öblében is, a meddig ember föl tudott hatolni. Ez elszigetelt néptörzsek természeti állapotának ismerete nagyban elősegítene az ember tanulmányozását.

Ime, ezek azok a tudományágak, melyeket gazdagítani, tovább növelni s talán teljessé is tenni a sarkvidéki expedíciók hivatva volnának. Hogy a most hazatért osztrák-magyar expedíció nemes föladatát a tekintetben miként oldotta meg, teljesen akkor tudjuk meg, mikor fölfedezéseikről, észleléseikről és gyűjteményeikről a kimerítő leírás előtűnik fekszik.

Sámi Lajos.

Budapesti nyomorultak.

— Tollrajz. —

I.

(A híket íthón is megtalálunk. — Nehéz osztályozás. — A szegények és nyomorultak lakóhelye. — Fővárosi lakosok. — A közös lakások átka. — Egy hírhedt ház. — A nyomor humorja. — Egy új „fekete barlang”. — Metsző ellentétek.)

Olvasó közönségünk az a része, mely mohó vágyával kapkod a francia és angol regényirodalomnak büneseteket és társadalmi korrupciót tárgyaló termékei után, maholnap oly jól fogja ismerni Páris és London — e két nagy világváros — társadalmának árnyoldalait, mintha legalább is a helyszínen tett volna egy időt az szorgalmas tanulmányokat. A minutiosus részletesség, melylyel ama regények írják a nyomort, az erkölestelenséget, a bűnt, s a nagyvárosi csöcselék minden viszonyát ecsetelik, tájékoztatóbb teszi a magyar olvasót az említett külföldi városok, mint Budapest „rejtelméi” iránt. Mintegy szokássá vált már nálunk a borzadály nemével szólni ama világvárosok „nyomorultjairól”, a társadalom ezen számkivetettjeiről — holott a borzadálynak első sorban a mi nyomorultaink szembelen valna helye, kik közelebből érdeklik a magyar társadalmat, mint az angol és francia sensa-

tion-regények alakjai. A Troloppe által megörökített londoni „Cheapside”, vagy a Gaboriau által oly előszeretettel ismertetett párisi tolvajnegyedek nyomorultjait körülményesen ismerni veljünk, és borzadunk fölöttük — pedig legtöbb esetben csak a regényíró csapongó és termékeny képzelmenek alakjaival van dolgunk. A magunk nyomorultjait ellenben, a kik nem csékely töredékét képezik a magyar főváros lakosságának, csak a legkevesebben ismerik közülünk, s e kevesen sem regényolvasók, hanem — rendőrök, bírók, csapárszektulajdonosok, zálogházi hivatalnokok, kórházi orvosok és ápolók, vagy pedig egészen jelentéktelen emberek, a kik tapasztalatukat nem értékesíthetik. E körökből aligha fog előkerülni regényíró, ki tollának varázsa és megfigyelésének közvetlensége által odairányozza a magyar olvasóközönség figyelmét a budapesti „nyomorultakra.”

Mily elégtelen és hiányos a szó mindannak kifejezésére, mit általa értetni akarunk! Mikor oly rendkívül tág e fogalom „nyomorultak”, és oly különböző a fölfogás, mely osztályai a szerencsétleneknek sorozatának a nyomorultak közé. Vajjon csupán a társadalom törvényeivel és erkölcsi rendjével harcban állók-e, kik a bűn karjai közé dobták magukat, vagy az önhibájukon kívül nyomor és inséggel küzdők is? Vajjon csupán a büntető igazságszűtő keze által utótlér fegyházi ha bitue-k, vagy pedig azok a társadalomban forgó veszélyes egyének is, kik oly ügyesen tudják kikerülni az összeütközést a büntető törvényekkel, habár gyakran vétkesebbek amazoknál? De hagyjuk ezen osztályozást másokra, kiknek tán kevédek lesz majdan komoly tanulmányokat írni budapesti nyomorultainkról. Mi csak alakokat és viszonyokat jellemezzük, melyeket a főváros oly ellentétes elemekből álló társadalmának nyüzsgő élete dob elénk. Az élet — ez az utólréhetetlen regényíró — gondoskodott arról, hogy ez alakok és viszonyok minél változatosabbak és megdöbbentőbbek legyenek...

A nyomor s a vele oly gyakran szövetkezett bűn nem keresett föl nálunk maga számára elkülönített városnegyedet, mint a nyugot nagy fővárosokban, hanem a különböző városrészekben szerte üttötte föl tanyáit. Nincs kizárólagos „tolvajnegyedünk”, mint London, Páris vagy New-Yorknak, hol a társadalom alja központot alkotott maga számára oly városrészekben, melyeket a tisztességes szegénység is megvetéssel kerül, — sőt az inség és nyomorunk sincs nálunk külön negyede. Egy-két kerület — a budai vár s a pesti belváros — kivételével mindenütt találkozhatsz oly házakkal, melyek majdnem kizárólagosan a főváros nyomorultjainak nyujtanak egészségtől szállást, oly eljjesztő kamrákban és pince-üregekben, melyeknek borzalmait alig képes elképzelni emberi elmé. A Gellért-hegy lejtőjén elterülő síkatorok, a külső Lipót-város néhány, háznak csufolt, félig földalatti lebuja, a Teréz-város egy nem jelentéktelen része, s a József-és Ferencz-város akárhányszor utcaja veteknek kétségbejítő lakviszonyaikra nézve az e tekintetben világhírűségű londoni és new-yorki régi városnegyedekkel, a „mob” s a modern proletariátus iszonyt keltő lakhelyeivel.

Tévedés volna azonban azt hinni, hogy ama szerencsétlenek, kiket mostoha sorsuk és nyomoruk a veszes miazmákkal fertőzött lakásokba számúzza, a dologterülő, a henyélok, vagy épen a törvényekkel ellenséges lábón állók sorába tartoznak. Hisz ép az a végtelen szomorunálunk, hogy a lakberek magassága s a munkásosztály számára épített házak hiánya miatt, a tisztességes munkás és napszámos sem kerülheti el a többdel-magával való lakást oly szállásokon, hol gyakran a társadalom süpredékével, a rendőség s a fenytörvényeszközök börtöneinek gyakoribb vendégeivel hozza őt össze a keserű s eltávolíthatlan kényszerűség. Hol rejlik vajjon az évről-évre rohamosan szaporodó rendőri kihágások és büntények egyik legkézzelfoghatóbb oka, ha nem azon körülményben, hogy szegényebb néposztályunk még romlatlan része is át van szolgáltatva az erkölcsi megmértelyezésnek az által, hogy a minden tekintetben annyira kárhuzatos „közös lakásokon” érintkezésebe jut a társadalom aljával — a bűn jelöltjei és fölavatottjaival? És mit használ a legjobb iskola nemestítő hatása is,

ha a szegény munkás gyermeke egy — tíz — tizenöt — husz, különböző koru és nemű egyéntől lakott — pinceszobában nő föl, hol utóvégre mindig akadnak fesselt erkölcsi, gonosz példákat nyújtó egyének?

Mikor a legutóbbi népszámlálás alkalmával tett statisztikai megfigyelések alapján kiderült a megdöbbentő tény, hogy magában a főváros pesti részében több, mint a lakosság negyede lakik jobbadára fölötté egészségtelen, nedves, bűzös és homályos pinceszállásokban — az olvasóközönség nagyobb része tán alig sejtette, minő végtelen nyomort tükröz vissza e száraz statisztikai adat. Az ilyen kimutatás fölött oly könnyeden átsiklik a legtöbb hírlap-olvasó, pedig komoly, hosszas gondolkodásba kellene ejtenie mindenkit, kinek a társadalom jóléte szíven fekszik. Ah, ha legalább is úgy ismernők budapesti „nyomorultjainkat”, mint a párisi vagy londoniakat, kiken sajnálkozunk és borzadunk! Vagy ha tudnők, hogy e szerencsétlenek leghirhedtebb földföltöi és földalatti tanyái — a Tabánban, a terézvárosi dob-és kétszeresen-utczában, az üllői-ut környékén és Kőbányán — megrázkódtatják borzalmasságuknál fogva még a rendőrök és kerületi orvosok ily látványok iránt már elég edzett idegeit is!...

Ha rávitt már valaha a kíváncsiság, s tán egy kissé komolyabb czél is, a szegénység és nyomor fővárosi lakhelyeinek fölkeresésére, nem mulasztottad el bizonyára meglátogatni azt a három dob-utczai hírhedt házat, melyet már a hatóság is kiürítendőnek ítélt — nehogy tüzhelyét képezze betegségek és ragályoknak. Mily ház, mily lakók! Ha véletlenül elfelednéd is számát, a kapujából az utca járdájára kiparolgo bűz szagolható tudatja veled, hogy elér-tél czelodhoz. Ráismerhetnél e házra egyéb-iránt elhagyatott külsejéről is, mert ütöttebb-kopottabb nincs kívülé ama hosszú utczában. Minek is tataroztatta volna az érdemes háziúr? Azoknak a szegény ördögöknek, a kik ott kénytelenek szállást fogadni, így is jól van az — gondolta helyetleg magában. Derék Shylock, a ki sertésöl gyanánt sem igen használható helyiségeket lakásokul tud beérbedni.

Valami ürügyet találád magadnak, hogy keresztül-kasul járhasd e labyrinth-szerű épület minden zegé-zugát, és zsebkendőbe tetemed orrod, megkezdéd barangolásodat. A hosszú, keskeny udvar közvetlen földjében a tartós száraz idő daczára egész tócsák képződtek a konyhai öbledekből, melyet itt, mint látszik, mindenki a szomszédja ajtaja elé önt, s azon csodálkozol, hogy itt nem állandó lakó a cholera, a hagnymáz, a váltóláz.

A kaput tele aggtava láttad eredeti hirdetémenyek és ajánlközásokkal, melyek közül akárhányszor bizonyítád, hogy a nyomorunk — humorja is van. Például az a szegény ördög, a ki egy ily hangzatos föliratú czégtáblát függesztett ki: „Első magyar központi föltöltéző intézet”, tán nem is gyantíja mily élvezetes komikum rejlik a föliratnak épen nem megfelelő valóságban. Kiváncsian keresed az udvarban a központi intézetet, s meg is leled egy rőthaju foltozó-szabó személyében, a ki egy-maga képezi az egész intézetet, melynek üzlet-forgalma nem lehet valami briliáns. Az „intézet” helyisége egyetlenegy, konyhának és műhelynek használt, piszkos szobából áll, s egy elviselt s a napra száradni kített nadrágon kívül nem árulja el semmi egyéb jelvény által sem „intézeti” minőségét. Sőt ezáltal sem árulja el azt valami föltűnő, mert itt mindenki az udvaron szárítja többé vagy kevésbé hiányos fehérneműjét, s ugyancsak kell ügyelned, hogy kalapodat le ne verjék a keresztül-kasul vont kötelek és madzagok.

A hány ajtó jobbra és balra, annyí külön lakás és háztartás. Irigylet fényűzést fejt az ki e házban, a ki egy szobán kívül még egy konyhának gúnnyolt sötét zugát is tudott bérelni. A legtöbb család egyetlenegy kicsiny, nyirkos falu, rozslad padolt szobával kénytelen becégedni, melynek nyár idején kiállhatlan hőseget kölesönöz a főzére szánt tüzhely. Ablakok és ajtón egyébiránt szabadon bejár a szél s az udvar büze. Amazok táblái jobbadára kitérők s ugyanegy papírossal helyettesítve, míg emezek helyely-közöl tenyérnyi repedésein egész kötegekben tódul be a nap-sugár. Egy ujonnan riktó zöldre mázolt ajtón

valami névjegyfélt vélsz megpillantani. Közlebb lépsz, s elolvasad a lakonikus jelentést: „Itt mindennemű kutyák nyíratnak.”

A négylábuak e gondozójának lakása mellett egy más fölirat vonja magára figyelméd, melynek rémségei németességéből csak nagy nehezen bírod kivenni, hogy ott „urak elfogadtatnak alvársá”, husz krajczár „éjjeli díj” előleges lefizetése mellett. Sokat mulasztánál, ha nem vennéd szemügyre a saját szállással nem bírók ez alvóhelyét, s kitéve magadat a gyanunak, hogy tán te is azok sorába tartozol, elszántan koczkázatot meg a bslepést a hajléktalanok ez éjjeli nyughelyére. Egy fonnyadt, roskatag zsidó matrona nagy bámszan mezeztit rád egyetlen szemét, a mint benyitsz lakozoba gyanánt használt konyhájába, melyből jobbra és balra egy-egy évtizedek óta nem meszlalt szoba nyílik. Az egyikben, mely egy száalmas állapotban levő függőly által két részre osztatik, hat nyomorult ágyon kívül csak egyetlen rozszant szék képviseli az összes butorzatot — a mi egyébiránt a szoba parányiságához képest a soknál is több. Nem is férne itt el ennyi butorzat sem, ha az ágyak nem egymás tetejébe lennének rakva, ugy hogy kettőn nyugszik a többi négy. A legfelsőbb régiókban háló szegény ördögöknek ugyancsak kell ügyelni, hogy fejük valami kellemetlen érintkezésbe ne jusson a padlattal, melynek porleple és pókhálói bizonyára évek óta nem láttak már seprűt. Az ágy-nemüre jobb rá sem néznád. Itt a víz, luz és szappan együttes alkalmazását ismerni sem látszanak. A másik szobába — mely eredetileg kamra lehetett s egy tenyérnyi ablakon kapja világosságát — csak szalmazsákok jutottak, ágyak — nélkül. Vagy öt darab kerül el egymás mellett, s képzeltetni a borzasztó, tüdő-sorvasztó levegőt, mely e lyukban éjjelként kifejődik, ha teljes számmal vannak a „há-lók”. Kezd fogalmad lenni a Kalkutta melletti hírhedt „fekete barlangról” — egy kicsiny, rozsz levegőjű sziklaoduról — hová a föllázadt kelet-indiai benszüllöttek egykor másfél száz angol foglyot zártak, kik az élyenytől megfosztott légtelen rövid napok alatt kinos halállal veszték oda. De vajjon számba veszi-e nálunk valaki azon szerencsétleneket, kik ily egészségtel alvóhelyeken tüdő- és egyéb bajokhoz jutva, gyakran élűk virágában mulnak ki?...

Egy második udvar is nyílik még az elsőből, s tán még emennél is nyomorultabb épülete hemzseg a lakóktól. Megrázkódtató jelenetnek kell szemtanuja lenned, a mint elhaladsz egy tárt ajtó előtt. Egy szegény asszonynak régóta betegeskedő férje az imént halt csak meg, s ott fekszik kiterítve az ágyon. Az udvarból belátni a szobába — a holt ember fájdalomdul, merev sárga arczára. Felesége jaj-vezekelve fut föl-alá a nyomor e sötét lakában, mint kit a rémület és keserv öntudatlanús tesz egy időre. Két apró, rongyokba bujtott, halvány gyermek ott guggol nagy félve a küszöbön, nem tudva elképzelni, miért olyan mozdulatlan és sárga apjuk arcza s oly hangos anyjuk sírása. S az egész nagy szomszédág közül senki, egyetlen könyörületes lélek sem megy vigasztalni, támogatni a lejuított özvegyet! A halál itt nagyon gyakori vendég lehet, hogy megjelenését oly közömbösen veszik e szegény, nyomorult emberek. Mintha csak nem tudnák a többi lakáson, hogy a szomszédban egy holt ember fölött kesereg tehetetlen özvegye. Az átellenes szobában — mily ellentét — egy utcai hárfás hangolja rozszant hangszert, s szörpönt koronként nagyokat egy szeszibűz üvegéből. Azontul két szurtos, kaftános lengyel zsidó civódik egymással az udvaron, míg az utolsó lakás ajtajában egy szemérmetlen tekintetű néber vizsgálgatja arcját egy tükör-darabban, tán azért, hogy meggyőződjék, elég volt-e már a piros festékből, melylyel csak az imént látszott bemázolni magát... Ah, eleget tapasztaltál egy rövid negyedóra alatt e helyen, s ideje, hogy elhagyjad a szegények és szerencsétlenek ez elszomorított tanyáit! Levegőt, élyendűs, üde, éltető levegőt e ház kloakái és szobamiasmáinak büze után! Borostyáni Nándor.

A hétről.

© Ez az év talán nem fog a nélkül tünni le, hogy jótékony nyomokat ne hagyjon maga után. Az ország jóformán csak most kezd még

a komoly tevékenység terére lépni, arra a térre, a hol igazán meg kell feszíteni az erőt. Ha előbb jut eszünkbe, — annak bizonyára több haszna lesz vala. De késő is jobb, mint soha.

A kormány a teendőknek egész özönével készűl elárasztani az e hó végén összeűlendő országgyűlést. Ghyczy pénzügyi tervein kívül, melyek az egyensulynak az államháztartásában helyreállítását célozzák, s melyekkel a roppant deficitet három év alatt elenyésztetni veli, — egyéb messzeható intézkedések is történnek valamennyi miniszteri szakmában. Egész kodexeket lesz hivatva a jövő országgyűlés megvitatni, illetoleg megalkotni, melynek a kereskedelmi-, váltó-, csőd-, bányai- és büntető-törvénykönyv. Megalkottatik az új választási és összeférhetlenségi törvény s megindul a törvényhatóságok kikerekítésének roppant munkája. Uj megyék alkotottaknak, mások elenyésznek, vagy szabályoztatnak határaikban. A szabad királyi városok száma 82-től 25-re szállittatik alá. Azonfelül sok nevezetes reformra várhatunk a honvédelmi, kereskedelmi és közlekedési téren, mely utóbbinál a jövő évi budgetben közel tíz millióra menő megtakarítás van kilátásba helyezve.

Csak győzzük erővel.

Másfelé is eleven életpezsztást jegyezhetünk föl.

A népszínház kömives munkája éhétlen fejeztetett be a munkások megünnepelték az „egyenleg” ünnepet, fölékesítvén az épület imponans falait lobogókkal, az ország, a társországok és a főváros czimereivel. Jövő év őszén megkezdődhetnek benne az előadások. — A nemzeti színház bérháza gyorsan emelkedik s rövid időn a fővárosnak egyik legszebb, legnagyobb épülete lesz e legjövendelőz arra, hogy a dráma fennállhatásának biztosítékot nyujthasson. — A Strampfer-féle német színház, mely nem tudjuk, mi jogon, „városi” színháznak nevezte magát, megbukott, bérője csődbejuított s az nap, midőn a német, osztrák és magyar vasutak itt ülésező képviselőit dísz előadásra hívta meg, néhány órával később bejelenté, hogy nem lesz előadás. A „német civilizáció keleti bástyája”, a hogy a külföldi németek nevezték, leomlott, s ha a kormány most bele találja költöztetni az operát, s ezzel egy oly tervet siet valóstítani, melyet a nemzeti színházban ápol mind a két műfajnak: a drámanak ugy, mint az operának az érdeke évek óta sürget, — azt a czélt is elérheti vele egyttal, hogy a germanizáció a fővárosban nehezen fog ujarchimedési pontot találni, honnan a magyarosodás processusát kiemelje a kerékvágásból, — sok idő lefoly a Dunán, míg a német muzsának Budapestem újra temploma lesz, s ha lesz is, akkor lesz, mikor már nem tarthatjuk többé veszedelmesnek.

Ha már a színügynél vagyunk, fölemlíthetjük, hogy a nemzeti színház népszínmű pályázata ez idén nem remélt szép eredményt mutatott. A nyertes mű „A falu rozszsa”, mint megbízható forrásból értesülünk, abszolút becses bir, a mi annál öröndetesebb, mert szerzője, Tóth Ede vidéki színész, eddig a színirodalom terén nem igen volt ismertve, s benne egy új tehetséget üdvözölhetünk. Hallomás szerint szerződöttetni fogják a nemzeti színházhoz, hol inkább élhet költői hivatásának, mint azt vidéken tehetné.

Az iskolai ideány is megkezdődött. Az egyetlen megnyitást valóságos ünneppé tette az új rektor, Kovács József megnyitó beszéde. A fiatalág tódul az iskolákba s az utczákön új életpezsztást tapasztalható a fiatal nemzedéktől, — kivált éjjel, a mit szívesen elengednénk.

Nevezetes mozzanat volt a történelmi társulatnak e héten tartott gyűlése is, melyben Balassa Bálintnak számos eddig nem ismert becses költeménye lett bemutatva.

Irodalom és művészet.

— Naptárak. A Franklin-Társulat kiadásában a minap említettéken kívül még három naptár jelent meg:

1. „Egyetemi hallgatók naptára 1874”, dik ta névre. Szerkeszti Leitner Ferencz. Az ügyesen összeállított naptár az egyetemi hallgatók igényeihez képest közli a budapesti és kolozsvári egyetem, meg az egyes jogakadémiai kivonatos történetét, az új vizsgálati rendszert, az alap- és államvizsgálati bizottságok névsorát; tájékoztató az a jogtudori szigorlatok, az egyetemi magántanári képesítés, a külföldi tud. oklevelek honosítása elrendezéséről; a kötetet a budapesti egyetem jutalomteteleink összeállítására s a budapesti egyetem tanrendje rekeszti be. Ára köve 1 frt.

2. „Határidő naptár”, mely a jövő évre is az eddig csinos zsebkönyv alakban, először a legszükségesebb naptári részzel, sorszhuzási naptárral s belyegilleték-táblával, azután az év minden napjára egy tiszta lappal van ellátva, csinos kemény kötésben, írónál. Ára 1 frt 20 kr.

3. „Naptári jegyzék-könyvecske gazdák száma ára.” Szerk. Jurenák Aurél. Az előbbihez hasonló csinos kiállítású és czél-szerűn használható könyvecske. Ára 1 frt.

— „A méter-mérték a magyar korona országában, a hivatalos adatok nyomán összeállítva.” Ezen czim alatt a Franklin-Társulat egy piczi, mellénysebbe való piros könyvecskét adott ki, mely 36 lapon (Szerkeszti Ferencz egy négyeszőg hüvelknyi térfogattal) magában foglalja a méter-mértékről való föbb tudnivalókat; ára 10 kr.

— Czélszerű s csinos magyar földrajzi atlasz jelent meg az Eggenberger-féle könyvkereskedésben középtanodái használatra. Szerkesztette Ribáry Ferencz. Tartalma: 1. Két földgömb. 2. Európa. 3. Ázsia. 4. Afrika. 5. Amerika. 6. Ausztrália. 7. Magyarország. 8. A Kárpátvidék hegy- és vízrajzi térképe. 9. Ausztria. 10. Németország. 11. Az alpesek. 12—19. A többi európai országok. 20. Palestina. A természet-tani viszonyokra nagy suly van fektetve, a politikai határok külön színekkel jelölve. Legérdekesebb benne, hogy az eddigi atlaszoktól eltérőleg, ez minden részében magyar s habár Bécsben nyomták is, a rajz itt nálunk készült. Ára a bekötött műnek 1 ft 60 kr.

— Uj könyvek. Aigner Lajosnál megjelentek: 1. „Magyarország története képekben”, népiskolák és polgári tanodák számára, írta Schwicker J. H. tanár. (Második kiadás.) Ára füve 60 kr. — 2. „Világörténelem”, polgári iskolák és képezdek számára, írta Sebésztha Károly, képezdei tanár. I. kötet. Ára 1 frt 20 kr. — 3. „A vegytan a lapvonalra”, felsőbb nép-, polgári-, gazdasági- és ipartanodák számára, a tudomány újabb elvei s a legújabb min. tanterv tekintetbevételével írta Molnár István okl. gazda, műszaki vegyész, a tapolcazi gazdasági felsőbb népiskolának igazgatója és a vegytan tanára. I. Rész, szervesen vegytan. Ára 40 kr. — Továbbá derék kis földrajzi tankönyv jelent meg közelebb Tettyé Nándor és tára kiadásában „Első oktatás a földrajzban” czimmel. A népiskolák középszályaiknak használatára írta Gáspár Ignác, 18 farnetszettel. Ára 36 kr.

— Megjelentek továbbá a következő új kiadványok: „Magyar alkotmány és az abban foglalt polgári jogok és kötelezettségeik.” Tanodák és tanítóképezdek használatára írta Mártonfy Márton tanár. Kassa, Maurer A. bizománya. Ára 50 kr. — Debreczenben a város könyvnyomdájában megjelent: Emlékbeszéd e k, melyek Csontos Ferencz és László Lajos veterán nyomászkok 1874. július 18-án tartott fűszázados emlékűnépélyekor tartattak. — „Nizza természeti viszonyai”, klimatologiai tanulmány, írta dr. Szontagh Miklós fürdőorvos Tára-Füreden és Nizzán. — Légrády testy érek kiadásában Budapestben: „Döntvények gyűjtőmánya”. A m. k. kuria semmitőszéki és legfőbb itélőszéki osztályainak elvi jelentőségű határozatai. Szerkeszti dr. Siegmund Vilmos. Második évfolyam, I. kötet.

Ára 1 frt 60 kr. — Igazságügyi rendeletek t. r. Második évfolyam 1. kötete. 1873. évi rendeletek. Ára 50 kr.

— A törvényszéki teremből — cím alatt hazai és külföldi bűnesetek és fenyítő perek gyűjteményét indította meg Hang Ferencz. A gyűjteményből, mely Pauler Tivadar igazságügy-miniszternek van ajánlva, addig Tettey Nándornál két kötet jelent meg. Ára 2 frt. E két kötet mintegy 20 bűnpör ismertetését tartalmazza; találunk köztük tanulságokat, de találunk elég idegrázkódtatót is, úgy hogy gondosabb megválogatást ohajtanánk.

— A Tarsadalom című, Hory Béla által Kolozsvárt szerkesztett szépirodalmi hetilap október elején megszünt.

— A képművészeti társulatnak jelenleg Szedgen levő mikiállítást, melyben hazai elsőrendű festészek száma mivel vannak képviselve, alkalmasint Temesvárra viszik át, hol bizottság alakult, mely e kiállítás anyagi sikerét biztosítja.

— Munkácsy Mihály jelenleg nejével Temesváron, Ormos főispánnál időz, s tanulmányokat készít egy nagyobb festményhez, melynek „A hős” lesz címe. A vázat egy magyarhoni csárdában azon jelenetet ábrázolja, midőn a tricót-ba öltözött külföldi akrobata a jelenlévőket elbizakodva megbirkozásra fölhívja. A csárda vendégei közül egy alföldi magyar legény elfogadni készül az akrobata fölhívását Munkácsy a magyar nép jellegét természet után híven ohajtaná művében visszatükrözni.

— Liszt Ferencz jelenleg egy új oratorium megírásán dolgozik Rómában. A szent Kristóf legendáját használja szövegül, mely igen alkalmas a zene-festésre.

— Színházak. Éjszakai Károlynak „Egy lengyel követ Budán” című színműve a vastagabb rajzu boházatok közé tartozik, s ha volna a fővárosban egy második számba vehető színház, valószínűleg nem került volna a nemzeti színpadra. Így mint vasárnap darab foglal helyet. Szerző különben régebben írta már e művet s a budai népszínházban is előadták. Tárnya a körül forog, hogy I. Lajos királyunk halála után a lengyelek a király övezétől királynok kérték Lengyelország trónjára, de öt követőségük minden eredmény nélkül járt Budán. Ekkor megharagudtak, s az ország legutolsó nemesét, egy nyers embert küldtek követségbe. E követ kihallgatását a magyar főurak mindenképen ellenezték, s e cselszövények képezik a darab fő tárgyát. Leghálás szerep benne Jano, a követ fegyverherdozója, egy árvegyei totó legény, kit Vízvári szerencsésen és átalanós derűtlenség közt személyesített. A darab főhibája, hogy a burleszk elemeket nagyon kirívólag alkalmazza ott is, hol finomabb festésre lenne szükség. Másik baja pedig, hogy cselekvénye nem érdekes. — Az operának Hauk Minnie k. a. nem minden fölleptekor tud nagy közönséget biztosítani, mert új szerepet nem sokat énekel. E hó elején azonban egész új szerepen lépett föl, Wagner „Lohegrin”-jében mint Elza, s bár e drámai szerep nem tartozik szakmájába, s ezáltal énekelte először, mégis tetszett, mert ábrázolásában megvolt az az előkelőség, mely okvetlenül szükséges ily szerep érvényesítéséhez, s mely csak előkelőbb művészek kiváltsága. — Az istvánvári színházban Bokody szintársulata október elejétől rendszerint már előadásokat közép számu közönség előtt. Nem is csoda, mikor Renz fényes szirkusza három ölnyre van töle. — Az aradi színházban október 3-ára volt kitüzve az előadások megkezdése. — Csiga-házy Etelka kisasszonyt, ki a színi képezzé vizsgálatán szép tehetsége által tünt föl, Follinus János színigazgató Pécser szerződette.

— A népszínmű pályázat eredményét a bírálók hirdették ki. A nemzeti színház által kitűzött 100 db. aranya 25 pályamű érkezett, s kettő körül forgott a megjutalmazás vitája. Szótöbbséggel azonban „A falu rossza” címűnek ítélték oda a száz aranyat, amaz előnyél fogva, hogy inkább van benne benső drámai élet s inkább is van a népelelölmeritve. A másodikikat is azonban: „Panna asszony leánya”-t egyhangulag előadásra méltónak találták. Söt szó-többséggel a „Cseré bogár” címűt is ajánl-

ják, azzal a megjegyzéssel, hogy jelentékeny változtatásokat igényel. A pályanyertes színmű szerzője — mint a jelölés levélből kitűnt — Tóth Ede színműs, kitől a vidéken „Kerekas András” és „Schneider Fanni” című műveket adnak.

— A fővárosi német színház, melyet a részvényesek nagy reményekkel építettek, de folyton csak tengődött, csukva van. Igazgatója, Strampfer kimondta a csődöt, s most nagyon kétséges, hogy a reménytelen küzdelmekre kapnak-e új igazgatót.

Közintézetek, egyetek.

— A Kisfaludy-társaság szeptember utolsó napján tartotta első ülést a szünidők után. Pulszky Ferencz olvasott föl értekezést „Két középkori olasz művész Magyarországon” cím alatt, s ez értekezéssel folytatta egy korábbi felolvasását az Olaszország és Magyarország közötti művészi összeköttetéséről. Most Marco Ferucicról szolt, kinek szoborművei Pistójában most is láthatók. E művész 1517-ben egy nagyobb szerü siremléket készített Bakacs Tamás bitoroaknak, ki három év előtt hunyt el; továbbá egy díszes viztartó medenczét a magyar király számára. A másik művész Fiorovanti, kit V. László magyar király hídk építésére hívott be az országba. Némely adatok szerint e művész Mátyás király alatt is volt Magyarországon. — Ezután Toldy József olvasta föl Csalomajnak fordításában Horatiusnak ama költői episztoláját, melyben Moecenás meghívására felel. Tóth Kálmán egy fiatal szerb-magyar költőtől Popovits Dömötől mutatott be szerb népdalokat, fordításban, és két eredeti magyar költeményét, amazokat ügyes fordításban, emezeket elevenen folyó nyelvenben. Következett Dalmady Gyözö, ki „A harangok zúgának”, „Az ifjúkori dal”, és „A rabok miséje” című költeményeket olvasott föl élénk hatás közt. Ezután folyó ügyek következtek. Ezek közül megemlítiük, hogy Viktorin József visegrádi elhunyt plebánus szaz forintot hagyott a társulatnak.

— A történelmi társulat október 1-én tartott havi ülésén ismét több tagot jelentettek be, s aztán a választmányt egészítették ki, melyből a tagok harmad része az alapszabályok értelmében kilépett. A folyó ügyek elintézése után Thaly Kálmán nagy érdeklődéssel hallgatott hosszabb ismertetést olvasott föl Balassa Bálint azon költeményeiről, melyeket Deák Farkas a zölyomi Radványi-féle könyvtárban talált, és melyek Balassát egész másképen tüntetik föl, mint eddig ismerve volt, úgy hogy Thaly egyenesen magyar „Don Juan”-nek nevezte. A költemények még jövő tavaszra ki fognak adatni. Az idő ezközen igen előre haladt, úgy hogy a nyári kirándulás gazdag eredményeiről szóló többi jelentések ezuttal elmaradtak és csak Deák Farkas tehetet még rövid jelentést az általa fölálalt 45 régi könyvről.

— A német vasuti egyetek igazgatóságának kongresszusa gyűlésezett e héten fővárosunkban, a redoutban. Ez egyelőre tartoznak az osztrák-magyar vasutak is. A gyűlést gr. Zichy József közlekedési miniszter üdvözölő beszéde nyitotta meg. Tárgyalásai nem tartoznak lapunk hatáskörébe, csupa üzleti szakzszerűségek voltak ezek, a vasutak kezeléséről, árszabásokról, stb. A kongresszus tagjai ugyan jó előre kikötötték, hogy ünnepélyességekben nem vesznek részt, midszálat Budapest hatósága nem akarta, hogy a híres magyar vendégszeretettel meg ne ismerkedjenek. Mindjárt első nap estélyt rendezett számukra a redout termében, hol a fővárosi körök is nagy számmal jelentek meg, s ott voltak Zichy és Szapary miniszterek is; aztán voltak mindenféle kirándulások, kedden pedig a nemzeti színházban szintén a kongresszus tiszteletére Erkelnek „Brankovics” operáját adták elő.

— A bécsi földrajzi társulat szept. 29-én tartott ülésén tettek jelentést az északi expedició felől Weyprecht és Payer. Megjelent Rudolf trónörökös is, továbbá Rajner és Vilmos főherczegek, több miniszter és nagy közönség. Hochstätter elnök zajos helyeslést közt üdvözölte az expedició tagjait, és fölolvasta Rawlinson, a Londonban szerkelt angol földrajzi társaság elnökének egy levelét, melyben Weyprecht és Payer a sarkvidéki utazók legkitünőbbjeinek neveztetnek. — Ezután Weyprecht és Payer

előadásokat tartottak, melyek egyes részletei már ismeretesek a közönség előtt. A trónörökös az előadás végén kezét szorított az előadókkal s több kérdést intézett hozzájuk.

Egyház és iskola.

— A budapesti m. kir. tudomány-egyetem megnyitó közgyűlése e hó első napjának délelőttjén volt az akadémia kis termében, hol a tanári kar csaknem teljes számmal jelent meg, a dekáni nagybotokkal s ó-kori egyenruhás pedellusokkal; a terem többi részét pedig a tanuló ifjuság foglalta el. Legelőször Kautz Gyula, a lefolyt tanév rektora szolt s az egyetem egy évi történetéből sorolt elő adatokat. Összesen 145 tanár és tanító működött s az első félévben 3525, a másodikban pedig 2314 hallgatója volt. E szerint a pesti egyetem a tanulók számára nézve a berlinivel és lipseivel áll egyenlő fokozaton. Ösztöndíjas tanuló volt: a jogi karnál 39, kik 1500 forintban részesítettek, 58 orvosnövendék 9500 forint és 40 bölcsész 9500 forinttal. Az elengedett tandíjak összége 10,000 forint tesz. Az egyetemi segélyegyletek üdvös tevékenységet fejtenek ki és anyagilag szépen gyarapodnak. Az egyetemi karok viszonyait, a tanárok szaporodását, a történt haladásokat stb. részletesen említte föl a szónok, kit megjelenztek. E beszéd után átnyújtotta az egyetemi kormánybotot és rektori lánczot utódjának, dr. Kovács Józsefnek, kinek most következett beszéde élénk vitát keltett azóta a hírlapokban is. Az új rektor e figyelemre méltó beszédben a homeopathiának, mint tudománynak jogosultságát az egyetemi tanszéken fejtegette. Kärhözátja a törvényhozást, hogy az orvosi tanári kar megkérdezése nélkül és a közoktatásügyi miniszter határozott ellenzése daczára, a homeopathiának tanszéket állított az egyetemen. Angliában, midőn az oltási kényszer behozataláról volt szó — egymond szóló — az angol kormány kikérte az angol egyetemek véleményét, és midőn azt nem tartá kielégítőnek, kérte majd minden európai orvosi kar s nagyobb körintézetek véleményét, s ezek alapján határozott. Nálunk, hol ritka a beható tudás, ellenben sok a kellő készltség nélkül, mindenhez hozzászólásra való hajlam, nálunk — egymond — a törvényhozás, mely tudományos gyülekezetenek nem nevezhető, szakértők véleményének megkérdezése nélkül két új tanszéket állított föl és ez által az egyetem orvosi karának tekintélyét és reputációját az összes tudományos világ előtt kompromittálta. A homeopathiát mint tudományt egyáltalán nem tartja jogosultnak. A tanítási szabadság értelmében minden tanár előadásaiában saját rendszerét követheti, de meg egyik sem jutott azon meggyőződésre, hogy a homeopathia mint tudomány jogosultsággal bírna. Bizton reméli tehát az egyetem dolgainak intézésére hivatottaktól, hogy a bajon segíteni fognak, s e czéla szükségesnek tartja, miszerint törvényben mondassék ki, hogy egyes tudományszak számára tanszéket állítani csak a tanári kar kezdeményezése folytán és beleegyezésével lehessen. Végül az ifjuságot szorgalomra és alapos tanulmányokra buzdította, a jeles beszéd élénk helyeslést keltett, s mindenesetre föltünő jelenség, a melylyel még soká fognak foglalkozni. — Az ünnepélyen jelen voltak Trefort és Pauler miniszter is.

— A dévényi r. kath. egyházközségnek iskolaépítésre a király 500 frtot adományozott.

Mi ujság?

— Október 6-ikát, mint az aradi vértanuk kivégeztetésének 25-ik évfordulóját, ország-szerke készülnék megülni, legalább csöndes gyász isteni tisztelettel. Az aradi gyászünnepeyre s a honvédegyetek közgyűlésére utazó küldötteket pedig a vasutak szállított áron viszik. A vértanuk kivégeztése helyén a most ottlevő kis kőelző helyett gula-alaku gránit-emléket fognak állítani. A gyászünnepey en jelen lesz Damjanich János özvegye is, ki e alkalomra egy fekete lobogót készített, 13 halálfejjel.

— Milán szerb fejedelem szept. 29-én reggel érkezett Budapestre külföldi utjából s a „Hungaria”-ban szállt meg. Már délután 5 órákor a föllobogózott „Drau” gőzössön tova utazott Belgrád felé.

— A király a hadgyakorlatok után Gődöllőre vonult, s ott töltte az utóbbi napokat. Elutazása szombat este van kitüzve. Ő felsége Bécsből Possenhofenig megy a királyné élé, ki e hó első napján indult el Angliából.

— Deák Ferencz egészségi állapotáról az utóbbi napokban nyugtalanító hírek terjedtek el. Legújában azonban jelentik a lapok, hogy most már jobban van, s a kellemes időjárás remélhetőleg siettetti a javulást.

— Az északi sarkexpedició tagjai, kik szept. 25-ikén érkeztek Bécsbe, folytonos ünneplések közt éltek át eddigi napjaikat. Payer egy adatot is helye igazított. Azt jelent egy Vad-döböl írt táviratban, hogy eddigelé az osztrák expedició járt legszűkebb tájakon. Most Payer kijelenti, hogy mikor ezt állította, még nem volt tudomása azon amerikai északsarki expedicióról, mely Hall vezérlete alatt az osztrák expedició által előbb érte el a 83 fokot, s azért a tudósításában mondottakat úgy kívánja kijavíttatni, hogy e tekintetben az elsőség az amerikai expedicióé.

— A király helyben hagyta, hogy az északi sarkon fölfedezett területek „Ferencz József-föld” és „Rudolf-földnek” nevezessenek.

— Adományok. A király a zemplényi karscái helv. hit. egyháznak tíz által megrongált történelmi emlékü fatemploma helyreállítására 200 frtot; a „Szent-Pestvárség” című duna-szerdahelyi izr. betegápoló egyletnek 200 frtot, és a kis-mártoni tűzoltó egyletnek 100 frtotot ajánlkozott.

— Kegyeletes ünnepélyt tartanak október 11-én Sepsi-Sz.-Györgyre. A szabadságharc alatt Háromszékről való elesett honvédek állított emléket leplezik le nagy ünnepélylyel, s többféle vallásfelekezeti lelkeszének hozzájárulásával. Az emlék a város piaczn áll s közadakozás utján létesítik. A leplezési szertartás lakoma követi, este pedig tánczvigalom lesz a szobor költésgeinek fedezésére.

— A felvidéki árva gyermekek, kik a járvány alatt vesztették el szülőiket, s kiknek fölnevelése alföldi közegeket szollítottak föl, Budapestre érkeztek, számszerint 404, kiknek örök-befogadást biztosította már a jótékonyosság. A dologházban, melyből a feyezettek már kiköltöztek, helyezik el őket, s aztán az illető közegekbe szállítják.

— Az ál-Wesselényi bűnpörét szept. 28-kán kezdte meg folytatólagosan tárgyalni a n.-várad-i törvény-zék, s a tárgyalás a körül forgott, hogy azon okmányok, melyekkel vádolt, mint b. Wesselényi Miklós fia állott elő, mennyiben hitelesek, vagy hamisítottak. Vádlott, ki a mult évi tárgyalások óta nagyon összeesett, macacsal venne magát s tagadott mindent, de a jelek ellene szóltak. E hó 1-én véget ért a bizonyítási eljárás, s a közvádlo 15 évi börtönt

kért ellene. Az ítélet kihirdetését szombatra tüzték ki.

— Nagy mennyiségű szöföt szállítanak minden évben Vác környékéről külföldre. Nagy-Marosról majd mindennap több vagonnal visznek Lembergbe, Varsóba, Szentpétervárra, s általában az északi városokba.

Halálozások.

Pákh Lajos, a „Vasárnapi Ujság” nagy-érdemű néhai szerkesztőjének derék testvéröcsése haláláról értesít Iglórol a következő gyászjelentés: „Pákh Károly maga és testvérei: Vilma Schwartz Gusztávné, Johanna özv. Kellner Károlyné, Pál, Miklós, Mária Brez Sándorné, Gizella és Berta nevében mélyen szomorodott szível jelenti szeretett testvéreik Pákh Lajosnak a felső-magyarországi bányapolgárság levtárnokának és aljegyzőjének, valamint a XIII. szep. városi ág. hitv. ev. essperesség világi jegyzőjének f. évi szept. 29-én éjjeli 12 órákor, életének 48-ik évében, tüdőhűdés következtében történt gyászos kimúlását.”

Bogdány Lajos, a főváros egyik legkiválóbb ügyvéde, elhunyt 52 éves korában. A negyvenes évek ifjusági mozgalmaiban élénk részt vett, s később sokáig tartózkodott Olaszországban, aztán Párisban, hol „La Hongrie” című lapot is adott ki. A kormány 1848-ban őt küldte az olaszországi magyar katonák hazaszerzésétsére, a miért el is fogták, s nyolc hónapig ült fogva Milanóban. Aztán haza jött harcolni. Világos után Párisba menekült. Visszatérven, az ügyvédségnek ílt, s 1869-ben Horváth Boldizsár őt küldé ki Belgiumba és Franciaországba a közjegyzőség intézvényt tanulmányozni.

Diescher József, építész és városi képviselő, elhunyt 63 éves korában. Az ő fölügyelete alatt épült az akadémia palotája, a rakpart, a köztávóhid, az országház és sok nyilvános és magán épület.

Dulitzky Vilmos, Pest város nyugalmazott levéltárnoka, meghalt 47 éves korában, az országos tébolydában. 1861-ben, midőn a városi tiszviselő lemondásáról szoló jegyzőkönyvet gr. Pallfy Mór megsemmisítette, ő előre sejtve ezt, lemasolta, s jobb időkben előált vele, hogy beigassák.

Szanóher József, váltótörvényszéki bíró, elhunyt 49 éves korában.

Elhunytak még: Báthory Gábor, ügyvéd s a közügyek egyik derék pártfogója Ipolyságon; özv. Deák Lászlóné, szül. Firtling Julianna asszony, igen jótékony úrnő, Kecséméten 46 éves korában; Halmai (Schuster) Gusztáv ügyvéd és a pesti kir. törvényszék aljegyzője 27 éves korában Jolsván; Magyar János, a régi színészek egyik veteránja, ki azért ment most Debrecebe, hogy az ottani állandó színházat meglathassa, de halálos betegesen érkezett meg; 80 éves korában; Frinke Rudolfné, szül. Schwartz Róza, német énekesnő, a színi képezzé volt növendéke, ki a nemzeti színpadon is szerepelt, 28 éves korában; Lukács Salézi Ferencz, az aradi minorita társház áldozárja, 32 éves korában; Kovács Gyula, jogot végzett, kitünő tehetségu 26 éves ifju, a nem rég elhunyt természetüds Kovács Gyula fia. E tudományosan képzett ifju még hanyatló élete utolsó tavaszát is fardhatatlan munkássággal tölté. Ugyanis ő állította össze többek közt ama növény-, pille- és rovar-gyűjteményt is, melyet Lip-tay Béla a szombolyai polgári iskolának ajándékozott, s melyről akkor a lapok kitüntette szóltak.

A külföld halottjai közül megemlítiük Elie de Beaumont híres geológust, Franciaország egyik nevezetes tudósát, ki 67 éves korában halt meg.

Szerkesztői mondanivaló.

— Ó-Gyalla. I. L. A küldött küldemények nem épen üres szívre s némi költői képezzetleis mutatnak. De alakítás tekintetében oly kedtellegesek, a mi indul is bennök, oly kevésbé és oly gyöngyön az a kivíve, hogy közzétűnkül szó sem lehet.

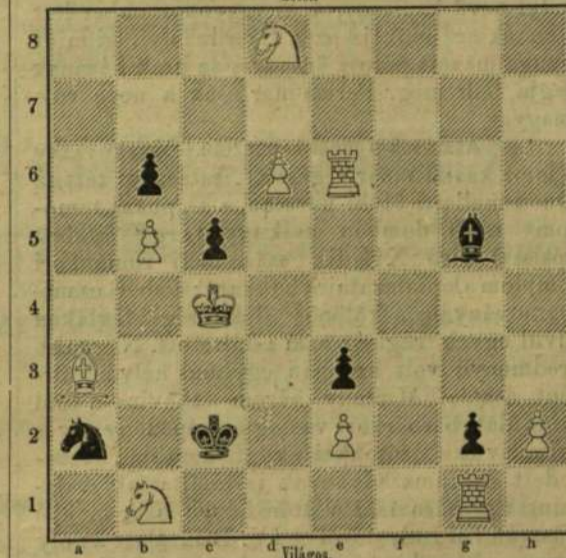
— Tokaj. „Találd ki.” Annak a fiatal embernek magunk sem válasszunk; az ön fölszólalását is félreteszük. Nem tartjuk érdemesnek ilyesmivel tüzetesebben foglalkozni.

— Fentebb alázott. E derék aláírás a levél utóiratul tett vers alatt van. Szép. De még szebb a versben az a béke-pír, mely az anyaszív karján megfogja a magzatot. Nem kérünk ebből a sütebből több lépényt s gratulálunk azoknak a „több lapok”-nak, melyeknek ön munkatársai!

— Dr. T. L. Kőszönt a szíves tudósításért a kedélyes levelében. A dolgot magát is várjuk. Addig is üdvözlötűnk!

SAKKJÁTÉK.

774. számu feladv. Az angol feladványtornából. (III. díjat nyert feladvány.)

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

769-dik számu feladvány megfejtése. (Tilkovsky Földölát Egerben.)

- VII. Söt. 1. Bb8-d4; He2-d4; 2. Hb5-c5; tetzés szerint. 3. Ha5 mattot adott.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Gelsen: Glesinger Zsigmond. — Debreceben: Zagyva Imre. — Sziget-Csepén: Mayer Károly. — Miskolcon: Hartmann testvérek. — Szabokán: Kősztolányi Árpád. — Csongeren: Ifj Kaufmann Noe. — Rév-Komáromban: Klein János. — A pesti sakk-kör.

Rövid értesítések: Niskolc: P. D. A szepen ki gondolt négyesnek egy mellékfejtése van: 1. Fc8-h5, Kb5-c6; — 2. c3-d4, Hb8-a6; — 3. d4-e5 stb. Szabokán: K. A. A hármas mellékfejtése 1. b4-b5, h5-h4; — 2. Bb2-B4 stb.

VASÁRNAPI UJSÁG

POLITIKAI UJDONSÁGOK

sokkal régebb ismerősei az olvasóközönségnek, sem-hogy minden elcizférés idejekor hosszas bemutatásra vagy önajánlatásra volna szükségek. Czében, szellemben a régiék, a mik két évtized óta voltak. Czéjük: a folyóközösítés és józan haladás terjesztése úgy is ismeretekben és az izlésben, mint politikában és közéletben. Szellemük: szabadelvű, független, nemzeti.

Terjűdelemben és alakban azonban nagy változáson mentek át. Évről évre fejlődve, emelkedve e részben, különösen a jelen év kezdete óta oly terjedelmet s oly kiáírzt ny rtek, mely e társ-hetilapot, u. m. a Vasárnapi Ujság kár: a Politikai Ujdonságokt más-féle-, és így együtt tetenként negyfele íven, a legközebb tartalom: heti közlönynek teszi, melylyel a hazai hasonnevő vállalatok közül egy sem versenyelhet.

S általában a Vasárnapi Ujság szépirodalmi és egyéb közleményei, valamint képei, becsben és érdekes-ségben folyósvat emelkedve; társzerovatái az eddigieheképest majdnem kétszeresen terjedelemben, — a Politikai Ujdonságok a bel- és külföldi politikai eseményeinek teljes és hű het krónikájával, — a „Magyar Gazda” című mellékletünk a gazdasági közönséget érdeklő közhasznú közleményekben, — remeljük, minden jogos igényt ki fognak elégeíteni.

Előfizetési föltételek:

postai szétküldéssel vagy Budapestén házhoz horvda a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: 3 ft.

Csupán a Vasárnapi Ujság: 2 ft. Évnyedre

Csupán a Politikai Ujdonságok: 1 ft. 50 kr. Évnyedre

A „Vasárnapi Ujság” ápril — szeptemberi félévi folyamából, melyben az „Utazás a tenger alár” című képekkel illusztrált regény megjelent, még néhány teljes számu példány kapható. A félévi folyam ára 4 frt.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala (Budapest, eg. etem-utczá 4. sz. a.)

"KÁLUSZ"
haméleg-, bányamivelő és sógyártó társaság
Bécsben, Canova-utca 5. sz.
ajánlja a vetődészek alkalmából különösen kapás (répa, burgonya, stb.) kereskedelmi növények, takarmány-fűvek részére; feltört és ingoványos földek művelésére, szinte mint biztos és olcsó trágya és javító-ezék, savanyú fűveknél és elmosódott rétekre az általa gyártott:
Haméleg-trágya és magnesia készítményeket, valamint haméleg-trágya salétromot,
a tartalom biztosítása és a gazdasági kísérleti állomások ellenőrzése mellett. — Árjegyzék és bármely vasúti állomás fuvartelével, készséggel és ingyen iszo gal.
Raktár és ügynökség Budapesten,
Lobmayer J. F.-nél, IV. orszá-ut 6. sz.

LÖRINCZ ISTVÁN,
LÁBBELI GYÁRNOK
Budapest, orszá-ut 19-ik szám,
ajánlja
férfi-, női- és gyermek-lábbeli gyártmányait,
melyekkel az 1872. évi kecskeméti országos kiállításon bronz-, az 1873. évi bécsi világkiállításon pedig érdem-érmet nyert.
Megrendelések helyben és vidékre, nagyban és kicsinyben a legnagyobb pontosságal eszközöltenek. Vidékieknek rendes mérték nélkül is, csupán centiméter, sőt viselt lábbeli után a legkényelmesebb lábbeliek utánvételre küldetnek.
Natalán készletben nem található méretű lábbelít gyára kitűnő berendezése mellett, a legrövidebb időben szinte jótállással elkészít.
344 (10-12)
Különösen a bekövetkező őszi és téli idény alkalmára igen kitűnő és jó vízhatlan bagaria-csizmák is készíttetnek.

Rendkívüli!
jutányos áron kaphatók
gyönyörű
selyem
és
ruhakelmék
DÉTSCHY és WEISSBERGER
női divatárú üzletében
Budapest, bécsi-utca 2/a sz.
Minták kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek.
Megrendelések gyorsan és pontosan eszközöltenek. 352 (7-25)

FÉNYÜZÉS
(Luxus)
a társadalmi életben és a nemzetgazdaságban.
írta
Dr. Gerőczy Gyula,
műgyógyi tanár.
Ára félre 80 krajczár.
ZSILINSZKY MIHÁLY.
MAGYAR HÖLGYEK.
Történelmi élet- és jellemrajzok.
(Nyolczadredt, 223 l.) — Fűzve
1 forint

A „Vasárnapi Ujság” kiadó-hivatalába lehet megrendelni:
Ellenzéki politikai hetilap.
Hetedik évfolyam.
A NÉPZÁSZLÓJA
megjelen minden szombaton egy nagy negyedréti iven.
Főszerkesztő: Felelős szerkesztő:
Helpy Ignác. Erdei Bódog.
E lap, melynek politikai programja, hogy Magyarország független állam legyen, mely minden külbeavatkozástól menten intezze saját ügyeit, az e célra egyesült függetlenségi part elveinek terjesztését tűzte ki politikai feladatául. Az ez irányba tájékoztató cikkeken kívül tartalmaz képzék cikkeket és leveleket a bel- és külpolitika terén fölmerülő fontosabb eseményekről, nemkülönben tudományos, gazdasági, irodalmi s általában a közélet minden ágára kiterjedő közlemények, melyek világos, könnyen megérthető irmdorban vannak tartva és koronkint képek által illusztrálva, úgy hogy az olvasókönység minden osztálya lelhet benne egyaránt élvezetost és tanuláságot.
Előfizetési föltételek postai szátküldéssel vagy Budapesten házhoz hordva:
Évnyedre 1 ft. 50 kr.

Bizonyítvány.
Alírótt, mint a laozházi reform. egyház lelkesze, ezenel bizonyítom, hogy Steinreich Lipót (Pest. Terézváros, Gábler-utca 8. sz.) orgona-művész ur. a laozházi egyházban levő 18 változatos orgonát, — miután az évek óta soha tisztítva nem volt s az őszhangzat teljesen elromlott, — a legjobb állapotba hozta s szakértők véleménye szerint az orgona csak olyan jóvá vált, mint új korában lehetett, minél fogva emiltett orgonaművész urat, mint a ki igen jól s e melé még jutányosan dolgozik, az illetők figyelmébe melegen s jó lélekkel ajánlhatom.
Kelt K.-Kun-Laozházán, az 18. évi augusztus hava 29-dik napján.
Könyves Tóth Kálmán,
ref. lelkész.
371 (3-3)

Budapest, október 11-én 1874.

41-dik szám. ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft. **XXI. évfolyam.**
HIRDETÉSEK DÍJA: Egy óstör hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 krajczár; többór igtatásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden igtatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdteményeket előfogad Bécsben: Haasensteiner és Vogler-Wallischgasse Nr. 10, Moisse R. Seilerstráste Nr. 2 és Oppelk A. Wollzeile Nr. 22.

KEPES GYULA.
Bizonyára az északsarki osztrák-magyar expedicióból egyik a legnevezetesebb mozzanatoknak, melyeket e század a tudományos téren, kivált pedig a földgömbtanhoz vonatkozó ismeretek terjesztése körül felhathat. Az expedició eredményeit sajak horderejét még meg sem becsülhetjük eléggé, mielőtt az arról szóló jelentés minden részleteivel ki lenne bocsátva; de már is kétségtelen, hogy az az eredmény igen beces, s hogy az azok kivívásában életük kockáztatásával résztvett tagok joggal sorolhatók a földirati fölfedezések első rangu bajnokai közé.
Az expedició dícsőségéből, melyben azt az egész világ részé-
síté, a mi hazánknak is kijut a maga része, mert a bátor sarkvidéki utazók tiszt karában előkelő helyet foglalt el egy hazánkfia, ki mint az expedició orvosna nem kevés mértékben járult közreműködésével hozzá, hogy a vállalat oly sikeres eredményekre vezessen, aránylag oly meglepően csekély áldozat mellett.
Dr. Kepes Gyula hazánkfia még fiatal ember s pályájának csak most áll kezdetén. Váriban született Beregmegyében; gymnázialis tanulmányai bevégeztével Bécsbe ment az orvosi tudományokat hallgatandó.
De magyar természetét az idegen városban sem tagadhatta meg, kivált eleinte. Ugy tett, mint a legtöbb magyar ifju, a ki mihelyt szabad szárnyra kerül, ugyancsak igénybe veszi a szabadságot.
Őt is ép ugy ismerték eleinte a bál- és koncerttermek, — mint az egyetem. Világfinak tartották, a kire az ifju világ azt mondja: »kedves fiu» — a szigorú idősebbek pedig fejet csóválnak rá: »eből se lesz szalonna.»
A könnyelműnek, ledérnek tartott fiatal ember egyszer aztán azzal lepte meg az ismerősöket, hogy a legszigorubb vizsgál-

latokat, a legkeményebb szigorlatokat a legszebb sikerrel tette le.
No ezt ugyan nem tette volna föl róla senki. Biztosra vették, hogy megbukik, s nagyot néztek, mikor az eredményről értesültek.
Roszul itélték meg, mikor a külszin után itélték. Az életvidor, könnyü vértü külső igazi férfit, komoly embert takart; a kiben vas akarat lakik, és férfias erély.
Komolyan kezdte tekinteni az életet, s egyszerre a legnagyobb szorgalommal fektűd neki tanulmányainak. Lakását her-

metice elzárta mindenki elől, még legjobb barátait sem bocsátá magához. Tanult éjjel nappal, ott virrasztott, ott görnyedt könyve fölélt s 1870. január 17-én letette az első orvosi szigorlatot oly eredménynyel, melyet tőle mindenki lehetetlenségnek tartott, kivéve őt magát, ki jól látszott ismerni erejét és képességeit.
Tanulmányai azonban azután se vonták el őt az élettől. Megfordult, mint azelőtt mindenütt, a hol életképes társas mozaalom volt tapasztalható. Agy a bécsi magyar társas körnek és a magyar klubnak

BUDAPESTI KALAUZ.

AGYAGÁRUK. Fischer J. bécsi-utca 1. sz. a. agyagkályhák, kandallók, fűrókádák, terracotta-alakok s tüspórák téglák; mindennemű porcellán és kőedény áruk gyári raktára.	FODRÁSZOK. Schädeberg Béla, hölgy és férfi fodrászati terem borotválással egybekötve. — Dúsan felszerelt raktár mindennemű hajmunkálatokból a legújabb divat szerűt a t. cz. hölgy és férfi köznőség számára, csinnal és izléseljesen elkészítve jutányos áron. — Vidéki megrendelések pontosan és jutányosan teljesítetnek. Ületi helyeségi őr-utca 5-dik szám. A Mexikóhoz.	KÖNYVKERESKEDÉSEK. Kilian Frigyes, magyar kir. egyetemi könyvtáros, váci-utca, Calderoni úr. Tárca mellett; bel- és külföldi irodalom.	MINISZTERIUMOK. kir. miniszterelnökség: Budavár, gróf Sándor-palota. kir. honvédelmi miniszterium: Budavár, őr-utca. kir. belügyminiszterium: Budavár, őr-utca. kir. vallás- s közoktatási miniszterium: Budavár, országház. kir. pénzügyi miniszterium: Budavár, sz. háromszázt 187. sz. kir. földműv. — ügy- s keresked. miniszterium: Pest, aldunator 2. sz. kir. közlekedési miniszterium: Pest, tükör-utca 1. sz. kir. igazságügyi miniszterium: Pest, Deák-utca 14. sz.	PAPÍR-, RAJZ- ÉS FESTŐSZERKERESKEDŐK. Seefelner J. L., m. kir. udvari szállító, Társas-utca 4. szám mindennemű író-, rajz- és festőszerek, monogram-papírok, látogató jegyek, oitillon-felvezetések, stb. Árjegyzék ingyen és bérmentesen, vidéki megrendelések gyorsan és pontosan eszközöltenek.	POSZTÓTÁR. Iptay Pál és társas, bécsi-utca 5. sz. — Vidéki megrendelések pontosan és gyorsan teljesítetnek. Minták ingyen és bérmentve.	RUHARAKTÁRAK. Rajusz József szabómesternél a „honvédhoz” Pesten, hatvani-utca 4-ik sz., a barátok épületében a régi posta átlonében, mindenféle ruhák urak és fiúk számára legutányosabb áron készen kaphatók.	SZÁLLODÁK. Európa szálloda, Ferenz Józseftér. Hungária nagy szálloda, aldunator. Magyar király szálloda, Dorottya-utca. Nádor szálloda, váci-utca. Nemzeti szálloda, váci-utca. Vadászkürt szálloda, kishid-utca. (Mind elsőrendűek.)	ORVOSOK. Dr. Eiber V. Budapesten, józsef-utca 66. számú házában, rendelt 2-4 óra- kor; ugyanott kapható: „Nem élet veszélyes” című műve 1 irton, postával: 1 ft 10 kr. (Lásd a „Politikai Ujdonságok” báni hirdteményit). Dr. Ernst L. a különféle külső és a ragadós betegségek hasonszervi gyógy- mód szerint fényes sikerrel gyógyít. E betegségek gyakran a végből, hogy azonnali siker essésk el a legkönnyelműbb módon nagy adag jód és kénissal kezel- tetnek. Az így gyógyultak azonban a legborzasztóbb utóajóktól támadhatnak meg; annyira, hogy a könnyelmű gyógy- kezelés miatt késő vénségükig szenved- nek. Hy vesztéyek ellen menekedést nyújt a hasonszervi gyógymód, mert nemcsak a legrejtőbb bajokat meggyógyítja, de hatása oly jótékony, hogy utóajóktól félni nem kell. Az életrend oly egyszerű, hogy mindenkitől megtartható. Pesten, két sas- utca 24. szám, 2. emelet. Rendelési idő délelőtt 10-12, délután 1-5 óráig. Levél- ileg is eszközöltenek rendelés. Dr. Handler Mór, orvos és sebészudor, szülész és szemész. Rendel napoként: délelőtt 10 órától 1-ig, délután 3 órától 5-ig és este 7 órától 8-ig. — Lakik: Pest, hatváros, kigyó-utca 2. sz. kigyó- és városház-utca srtkán (Rottenbiller-féle há- za) 1-0 emeleten, bemenet a lépcsőn.	TAKARÉKPAPÍROK. E lapok kiadó-hivatalában, egyetem- utca 4. sz. a., nagy ívek, másáskint 10 ft a vasúthoz szállítva.	THEA ÉS RHUM. Dietrich és Gottschlig, főraktár váci- utca 14. sz. a. és fiókkereskedés ki- gyórtéren.	ÜVEGKERESKEDÉS. Görög István, hatvani-utca 16. szám, Güvegművek, asztali készletek és tükörök.	VARRÓGÉPEK. Cseik Öhm C. O.-nál, Józseftér 15. sz.; győzői amerikai szövőművek Wehler és Wilson, és ifjabb Howe Eliástól New- Yorkban.	ZONGORA-RAKTÁRAK. Eder A. Gyula, váci-utca 12. sz. a. elad, vesz a becsért mindennemű zongorát, pianino s harmoniumokat.
ÁSVÁNYVIZEK. Füskuty L., m. kir. udvari szállító, Erzsébet-tér 1. sz., bel- és külföldi ásványvizek és forrás-termegek legnag- gyobb raktára; mindenkor friss minőségben.	FÜSZERKERESKEDÉSEK. Vághy Lajos, Pest, nádor-utca 1. sz. Füscer, csomoge- s borkereskedés, egyestve csinosan berendezett bor- és csomoge helyiséggel.	KÖNYVNYOMDÁK. Franklin-Társulat, magyar irodalmi intézet a könyvnyomda, egyetem-utca 4. sz. a.	MULATÓ-HELYEK. Nemzeti színház, kerpe-út. Opera- kedden, csütörtökön, szombaton. Drama, népszimű, vígjáték: vasárnap, hétfőn, szerdán, pénteken. Pérez-lovarda az István-téren, naponkint nagy előadás. Nemzeti színház a Hermina-téren. Opera.	POSZTÓTÁR. Iptay Pál és társas, bécsi-utca 5. sz. — Vidéki megrendelések pontosan és gyorsan teljesítetnek. Minták ingyen és bérmentve.	RUHARAKTÁRAK. Rajusz József szabómesternél a „honvédhoz” Pesten, hatvani-utca 4-ik sz., a barátok épületében a régi posta átlonében, mindenféle ruhák urak és fiúk számára legutányosabb áron készen kaphatók.	SZÁLLODÁK. Európa szálloda, Ferenz Józseftér. Hungária nagy szálloda, aldunator. Magyar király szálloda, Dorottya-utca. Nádor szálloda, váci-utca. Nemzeti szálloda, váci-utca. Vadászkürt szálloda, kishid-utca. (Mind elsőrendűek.)	ORVOSOK. Dr. Eiber V. Budapesten, józsef-utca 66. számú házában, rendelt 2-4 óra- kor; ugyanott kapható: „Nem élet veszélyes” című műve 1 irton, postával: 1 ft 10 kr. (Lásd a „Politikai Ujdonságok” báni hirdteményit). Dr. Ernst L. a különféle külső és a ragadós betegségek hasonszervi gyógy- mód szerint fényes sikerrel gyógyít. E betegségek gyakran a végből, hogy azonnali siker essésk el a legkönnyelműbb módon nagy adag jód és kénissal kezel- tetnek. Az így gyógyultak azonban a legborzasztóbb utóajóktól támadhatnak meg; annyira, hogy a könnyelmű gyógy- kezelés miatt késő vénségükig szenved- nek. Hy vesztéyek ellen menekedést nyújt a hasonszervi gyógymód, mert nemcsak a legrejtőbb bajokat meggyógyítja, de hatása oly jótékony, hogy utóajóktól félni nem kell. Az életrend oly egyszerű, hogy mindenkitől megtartható. Pesten, két sas- utca 24. szám, 2. emelet. Rendelési idő délelőtt 10-12, délután 1-5 óráig. Levél- ileg is eszközöltenek rendelés. Dr. Handler Mór, orvos és sebészudor, szülész és szemész. Rendel napoként: délelőtt 10 órától 1-ig, délután 3 órától 5-ig és este 7 órától 8-ig. — Lakik: Pest, hatváros, kigyó-utca 2. sz. kigyó- és városház-utca srtkán (Rottenbiller-féle há- za) 1-0 emeleten, bemenet a lépcsőn.	TAKARÉKPAPÍROK. E lapok kiadó-hivatalában, egyetem- utca 4. sz. a., nagy ívek, másáskint 10 ft a vasúthoz szállítva.	THEA ÉS RHUM. Dietrich és Gottschlig, főraktár váci- utca 14. sz. a. és fiókkereskedés ki- gyórtéren.	ÜVEGKERESKEDÉS. Görög István, hatvani-utca 16. szám, Güvegművek, asztali készletek és tükörök.	VARRÓGÉPEK. Cseik Öhm C. O.-nál, Józseftér 15. sz.; győzői amerikai szövőművek Wehler és Wilson, és ifjabb Howe Eliástól New- Yorkban.	ZONGORA-RAKTÁRAK. Eder A. Gyula, váci-utca 12. sz. a. elad, vesz a becsért mindennemű zongorát, pianino s harmoniumokat.	
BÁDOGOS-ÁRUK. Kutschera G., aranykés-utca 6. sz. a. — csosettek és szoborirások, kerri s tüziifecsokendők, s válogatott raktár bádog- árukból.	GYÓGYSZERÉSZEK. Török József, király-utca 7. sz. a.; válogatott raktár mindennemű bel- s külföldi hasznos specialitásoknak.	LÁMPÁK ÉS CSILLÁROK. Dittmár R. fűró- és nádor-utca sarkán. A legnagyobb választékban portoleum- és olajlámpák, legjutányosabb áron.	ORVOSOK. Dr. Eiber V. Budapesten, józsef-utca 66. számú házában, rendelt 2-4 óra- kor; ugyanott kapható: „Nem élet veszélyes” című műve 1 irton, postával: 1 ft 10 kr. (Lásd a „Politikai Ujdonságok” báni hirdteményit). Dr. Ernst L. a különféle külső és a ragadós betegségek hasonszervi gyógy- mód szerint fényes sikerrel gyógyít. E betegségek gyakran a végből, hogy azonnali siker essésk el a legkönnyelműbb módon nagy adag jód és kénissal kezel- tetnek. Az így gyógyultak azonban a legborzasztóbb utóajóktól támadhatnak meg; annyira, hogy a könnyelmű gyógy- kezelés miatt késő vénségükig szenved- nek. Hy vesztéyek ellen menekedést nyújt a hasonszervi gyógymód, mert nemcsak a legrejtőbb bajokat meggyógyítja, de hatása oly jótékony, hogy utóajóktól félni nem kell. Az életrend oly egyszerű, hogy mindenkitől megtartható. Pesten, két sas- utca 24. szám, 2. emelet. Rendelési idő délelőtt 10-12, délután 1-5 óráig. Levél- ileg is eszközöltenek rendelés. Dr. Handler Mór, orvos és sebészudor, szülész és szemész. Rendel napoként: délelőtt 10 órától 1-ig, délután 3 órától 5-ig és este 7 órától 8-ig. — Lakik: Pest, hatváros, kigyó-utca 2. sz. kigyó- és városház-utca srtkán (Rottenbiller-féle há- za) 1-0 emeleten, bemenet a lépcsőn.	POSZTÓTÁR. Iptay Pál és társas, bécsi-utca 5. sz. — Vidéki megrendelések pontosan és gyorsan teljesítetnek. Minták ingyen és bérmentve.	RUHARAKTÁRAK. Rajusz József szabómesternél a „honvédhoz” Pesten, hatvani-utca 4-ik sz., a barátok épületében a régi posta átlonében, mindenféle ruhák urak és fiúk számára legutányosabb áron készen kaphatók.	SZÁLLODÁK. Európa szálloda, Ferenz Józseftér. Hungária nagy szálloda, aldunator. Magyar király szálloda, Dorottya-utca. Nádor szálloda, váci-utca. Nemzeti szálloda, váci-utca. Vadászkürt szálloda, kishid-utca. (Mind elsőrendűek.)	ORVOSOK. Dr. Eiber V. Budapesten, józsef-utca 66. számú házában, rendelt 2-4 óra- kor; ugyanott kapható: „Nem élet veszélyes” című műve 1 irton, postával: 1 ft 10 kr. (Lásd a „Politikai Ujdonságok” báni hirdteményit). Dr. Ernst L. a különféle külső és a ragadós betegségek hasonszervi gyógy- mód szerint fényes sikerrel gyógyít. E betegségek gyakran a végből, hogy azonnali siker essésk el a legkönnyelműbb módon nagy adag jód és kénissal kezel- tetnek. Az így gyógyultak azonban a legborzasztóbb utóajóktól támadhatnak meg; annyira, hogy a könnyelmű gyógy- kezelés miatt késő vénségükig szenved- nek. Hy vesztéyek ellen menekedést nyújt a hasonszervi gyógymód, mert nemcsak a legrejtőbb bajokat meggyógyítja, de hatása oly jótékony, hogy utóajóktól félni nem kell. Az életrend oly egyszerű, hogy mindenkitől megtartható. Pesten, két sas- utca 24. szám, 2. emelet. Rendelési idő délelőtt 10-12, délután 1-5 óráig. Levél- ileg is eszközöltenek rendelés. Dr. Handler Mór, orvos és sebészudor, szülész és szemész. Rendel napoként: délelőtt 10 órától 1-ig, délután 3 órától 5-ig és este 7 órától 8-ig. — Lakik: Pest, hatváros, kigyó-utca 2. sz. kigyó- és városház-utca srtkán (Rottenbiller-féle há- za) 1-0 emeleten, bemenet a lépcsőn.	TAKARÉKPAPÍROK. E lapok kiadó-hivatalában, egyetem- utca 4. sz. a., nagy ívek, másáskint 10 ft a vasúthoz szállítva.	THEA ÉS RHUM. Dietrich és Gottschlig, főraktár váci- utca 14. sz. a. és fiókkereskedés ki- gyórtéren.	ÜVEGKERESKEDÉS. Görög István, hatvani-utca 16. szám, Güvegművek, asztali készletek és tükörök.	VARRÓGÉPEK. Cseik Öhm C. O.-nál, Józseftér 15. sz.; győzői amerikai szövőművek Wehler és Wilson, és ifjabb Howe Eliástól New- Yorkban.	ZONGORA-RAKTÁRAK. Eder A. Gyula, váci-utca 12. sz. a. elad, vesz a becsért mindennemű zongorát, pianino s harmoniumokat.	
BANK- ÉS VÁLTÓ-ÜZLETEK. Általános forgalmi bank-intézet. Henz Wehler és Scharl, Józseftér 12. sz. a. Értékpapírok bevárlása és eladás- Eliőlegnek. Ulatz, Holzwarth és Schubert, Pest, V. Diana-fürdő, mindenféle reasvények állampapírok és sorsjegyek bevárlása és eladása. Vidéki megrendelések pontosan s gyorsan lejesítetnek.	FÜSZERKERESKEDÉSEK. Vághy Lajos, Pest, nádor-utca 1. sz. Füscer, csomoge- s borkereskedés, egyestve csinosan berendezett bor- és csomoge helyiséggel.	LÁMPÁK ÉS CSILLÁROK. Dittmár R. fűró- és nádor-utca sarkán. A legnagyobb választékban portoleum- és olajlámpák, legjutányosabb áron.	ORVOSOK. Dr. Eiber V. Budapesten, józsef-utca 66. számú házában, rendelt 2-4 óra- kor; ugyanott kapható: „Nem élet veszélyes” című műve 1 irton, postával: 1 ft 10 kr. (Lásd a „Politikai Ujdonságok” báni hirdteményit). Dr. Ernst L. a különféle külső és a ragadós betegségek hasonszervi gyógy- mód szerint fényes sikerrel gyógyít. E betegségek gyakran a végből, hogy azonnali siker essésk el a legkönnyelműbb módon nagy adag jód és kénissal kezel- tetnek. Az így gyógyultak azonban a legborzasztóbb utóajóktól támadhatnak meg; annyira, hogy a könnyelmű gyógy- kezelés miatt késő vénségükig szenved- nek. Hy vesztéyek ellen menekedést nyújt a hasonszervi gyógymód, mert nemcsak a legrejtőbb bajokat meggyógyítja, de hatása oly jótékony, hogy utóajóktól félni nem kell. Az életrend oly egyszerű, hogy mindenkitől megtartható. Pesten, két sas- utca 24. szám, 2. emelet. Rendelési idő délelőtt 10-12, délután 1-5 óráig. Levél- ileg is eszközöltenek rendelés. Dr. Handler Mór, orvos és sebészudor, szülész és szemész. Rendel napoként: délelőtt 10 órától 1-ig, délután 3 órától 5-ig és este 7 órától 8-ig. — Lakik: Pest, hatváros, kigyó-utca 2. sz. kigyó- és városház-utca srtkán (Rottenbiller-féle há- za) 1-0 emeleten, bemenet a lépcsőn.	POSZTÓTÁR. Iptay Pál és társas, bécsi-utca 5. sz. — Vidéki megrendelések pontosan és gyorsan teljesítetnek. Minták ingyen és bérmentve.	RUHARAKTÁRAK. Rajusz József szabómesternél a „honvédhoz” Pesten, hatvani-utca 4-ik sz., a barátok épületében a régi posta átlonében, mindenféle ruhák urak és fiúk számára legutányosabb áron készen kaphatók.	SZÁLLODÁK. Európa szálloda, Ferenz Józseftér. Hungária nagy szálloda, aldunator. Magyar király szálloda, Dorottya-utca. Nádor szálloda, váci-utca. Nemzeti szálloda, váci-utca. Vadászkürt szálloda, kishid-utca. (Mind elsőrendűek.)	ORVOSOK. Dr. Eiber V. Budapesten, józsef-utca 66. számú házában, rendelt 2-4 óra- kor; ugyanott kapható: „Nem élet veszélyes” című műve 1 irton, postával: 1 ft 10 kr. (Lásd a „Politikai Ujdonságok” báni hirdteményit). Dr. Ernst L. a különféle külső és a ragadós betegségek hasonszervi gyógy- mód szerint fényes sikerrel gyógyít. E betegségek gyakran a végből, hogy azonnali siker essésk el a legkönnyelműbb módon nagy adag jód és kénissal kezel- tetnek. Az így gyógyultak azonban a legborzasztóbb utóajóktól támadhatnak meg; annyira, hogy a könnyelmű gyógy- kezelés miatt késő vénségükig szenved- nek. Hy vesztéyek ellen menekedést nyújt a hasonszervi gyógymód, mert nemcsak a legrejtőbb bajokat meggyógyítja, de hatása oly jótékony, hogy utóajóktól félni nem kell. Az életrend oly egyszerű, hogy mindenkitől megtartható. Pesten, két sas- utca 24. szám, 2. emelet. Rendelési idő délelőtt 10-12, délután 1-5 óráig. Levél- ileg is eszközöltenek rendelés. Dr. Handler Mór, orvos és sebészudor, szülész és szemész. Rendel napoként: délelőtt 10 órától 1-ig, délután 3 órától 5-ig és este 7 órától 8-ig. — Lakik: Pest, hatváros, kigyó-utca 2. sz. kigyó- és városház-utca srtkán (Rottenbiller-féle há- za) 1-0 emeleten, bemenet a lépcsőn.	TAKARÉKPAPÍROK. E lapok kiadó-hivatalában, egyetem- utca 4. sz. a., nagy ívek, másáskint 10 ft a vasúthoz szállítva.	THEA ÉS RHUM. Dietrich és Gottschlig, főraktár váci- utca 14. sz. a. és fiókkereskedés ki- gyórtéren.	ÜVEGKERESKEDÉS. Görög István, hatvani-utca 16. szám, Güvegművek, asztali készletek és tükörök.	VARRÓGÉPEK. Cseik Öhm C. O.-nál, Józseftér 15. sz.; győzői amerikai szövőművek Wehler és Wilson, és ifjabb Howe Eliástól New- Yorkban.	ZONGORA-RAKTÁRAK. Eder A. Gyula, váci-utca 12. sz. a. elad, vesz a becsért mindennemű zongorát, pianino s harmoniumokat.	
BUTOROK. Glogovátz Ferenz, kárpitos, rostély- utca 6. sz. a., a Károly-kaszárnya épü- letében. Nagy butorraktár. Pollák Zsigmond, nádor-utca 17. sz. butor-eszernok mindennemű fa- és szőnyeg-butorok dúsan felszerelt raktára.	GYÓGYSZERÉSZEK. Török József, király-utca 7. sz. a.; válogatott raktár mindennemű bel- s külföldi hasznos specialitásoknak.	LÁMPÁK ÉS CSILLÁROK. Dittmár R. fűró- és nádor-utca sarkán. A legnagyobb választékban portoleum- és olajlámpák, legjutányosabb áron.	ORVOSOK. Dr. Eiber V. Budapesten, józsef-utca 66. számú házában, rendelt 2-4 óra- kor; ugyanott kapható: „Nem élet veszélyes” című műve 1 irton, postával: 1 ft 10 kr. (Lásd a „Politikai Ujdonságok” báni hirdteményit). Dr. Ernst L. a különféle külső és a ragadós betegségek hasonszervi gyógy- mód szerint fényes sikerrel gyógyít. E betegségek gyakran a végből, hogy azonnali siker essésk el a legkönnyelműbb módon nagy adag jód és kénissal kezel- tetnek. Az így gyógyultak azonban a legborzasztóbb utóajóktól támadhatnak meg; annyira, hogy a könnyelmű gyógy- kezelés miatt késő vénségükig szenved- nek. Hy vesztéyek ellen menekedést nyújt a hasonszervi gyógymód, mert nemcsak a legrejtőbb bajokat meggyógyítja, de hatása oly jótékony, hogy utóajóktól félni nem kell. Az életrend oly egyszerű, hogy mindenkitől megtartható. Pesten, két sas- utca 24. szám, 2. emelet. Rendelési idő délelőtt 10-12, délután 1-5 óráig. Levél- ileg is eszközöltenek rendelés. Dr. Handler Mór, orvos és sebészudor, szülész és szemész. Rendel napoként: délelőtt 10 órától 1-ig, délután 3 órától 5-ig és este 7 órától 8-ig. — Lakik: Pest, hatváros, kigyó-utca 2. sz. kigyó- és városház-utca srtkán (Rottenbiller-féle há- za) 1-0 emeleten, bemenet a lépcsőn.	POSZTÓTÁR. Iptay Pál és társas, bécsi-utca 5. sz. — Vidéki megrendelések pontosan és gyorsan teljesítetnek. Minták ingyen és bérmentve.	RUHARAKTÁRAK. Rajusz József szabómesternél a „honvédhoz” Pesten, hatvani-utca 4-ik sz., a barátok épületében a régi posta átlonében, mindenféle ruhák urak és fiúk számára legutányosabb áron készen kaphatók.	SZÁLLODÁK. Európa szálloda, Ferenz Józseftér. Hungária nagy szálloda, aldunator. Magyar király szálloda, Dorottya-utca. Nádor szálloda, váci-utca. Nemzeti szálloda, váci-utca. Vadászkürt szálloda, kishid-utca. (Mind elsőrendűek.)	ORVOSOK. Dr. Eiber V. Budapesten, józsef-utca 66. számú házában, rendelt 2-4 óra- kor; ugyanott kapható: „Nem élet veszélyes” című műve 1 irton, postával: 1 ft 10 kr. (Lásd a „Politikai Ujdonságok” báni hirdteményit). Dr. Ernst L. a különféle külső és a ragadós betegségek hasonszervi gyógy- mód szerint fényes sikerrel gyógyít. E betegségek gyakran a végből, hogy azonnali siker essésk el a legkönnyelműbb módon nagy adag jód és kénissal kezel- tetnek. Az így gyógyultak azonban a legborzasztóbb utóajóktól támadhatnak meg; annyira, hogy a könnyelmű gyógy- kezelés miatt késő vénségükig szenved- nek. Hy vesztéyek ellen menekedést nyújt a hasonszervi gyógymód, mert nemcsak a legrejtőbb bajokat meggyógyítja, de hatása oly jótékony, hogy utóajóktól félni nem kell. Az életrend oly egyszerű, hogy mindenkitől megtartható. Pesten, két sas- utca 24. szám, 2. emelet. Rendelési idő délelőtt 10-12, délután 1-5 óráig. Levél- ileg is eszközöltenek rendelés. Dr. Handler Mór, orvos és sebészudor, szülész és szemész. Rendel napoként: délelőtt 10 órától 1-ig, délután 3 órától 5-ig és este 7 órától 8-ig. — Lakik: Pest, hatváros, kigyó-utca 2. sz. kigyó- és városház-utca srtkán (Rottenbiller-féle há- za) 1-0 emeleten, bemenet a lépcsőn.	TAKARÉKPAPÍROK. E lapok kiadó-hivatalában, egyetem- utca 4. sz. a., nagy ívek, másáskint 10 ft a vasúthoz szállítva.	THEA ÉS RHUM. Dietrich és Gottschlig, főraktár váci- utca 14. sz. a. és fiókkereskedés ki- gyórtéren.	ÜVEGKERESKEDÉS. Görög István, hatvani-utca 16. szám, Güvegművek, asztali készletek és tükörök.	VARRÓGÉPEK. Cseik Öhm C. O.-nál, Józseftér 15. sz.; győzői amerikai szövőművek Wehler és Wilson, és ifjabb Howe Eliástól New- Yorkban.	ZONGORA-RAKTÁRAK. Eder A. Gyula, váci-utca 12. sz. a. elad, vesz a becsért mindennemű zongorát, pianino s harmoniumokat.	
CSIPÓÁRUK. Temesváry Gusztáv,													